זון אויפגאנג — 8.5.
זון אונטערגאנג — 4.29.

די איינציקע אידישע צייטונג
אין מערב קאנאדע
עטאבלירט אין 1910
דערשיינט
יעדן טאג

דאס אידישע וואָרט

THE ISRAELITE PRESS

THE GATEWAY OF THE WEST

וועטער:
מילדער, שניי

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

מיטוואך, יג׳ כסלו, תרצ״א. Vol. 20, No. 263. Winnipeg, Wed. Dec. 3, 1930. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג

אידישע פראנע קאן געלייזט ווערן נאר דורך א״י זאגט איינשטיין

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

נידיארק, דעצ. 3 (איטא). — "דאס אידישע פראבלעם, וואס איז איצט שאר־פער ווי ווען פריער צוליב דעם גוואלדיקן וואוקס פון אנטיסעמיטיזם, קאן געלייזט ווערן בלויז דורך קער גרינדונג פון א אי־דישער נאציאנאלער היים אין ארץ־ישראל" — איז געווען די דערקלערונג געמאכט פון פראפעסאר איינשטיין ערב זיין אפ־פאר קיין אמעריקע.

די דאזיקע דערקלערונג איז געמאכט געווארן פון פראפ. איינשטיין אין א קייבל דעפעשע וועלכע איז אנגעקומען צו דער היגער ציוניסטישער ארגאניזאציע נעכטן, לכבוד דעם אנקומענדיקן יום־טוב חנוכה.

—(::)—

5 פארדעכטיקטע באנ־דיטן אין די הענט פון דער פאליציי

נאך פינף פארדעכטיקטע באנדיטן זיי־נען הינטער די גראטעס אין די הענט פון דער פאליציי. איינציקע פון זיי ווערן אנגעקלאגט אין איינציקע רויבעריי־ען באנ־נאנען אין פארלויף פון דער לעצטער וואך.

צוויי פון די ארעסטירטע זיינען אנ־געקלאגט אין באראיבן די הארגרייוו קאול קא. אויף $61 לעצטע וואך. קעגן די אנדערע דריי האט נאך די פאליציי נים אנאנסירט די קלאגעס, ביז א ווייטער דיקע אויספארשונג וועט געמאכט ווערן. זי איז אבער אונטער׳ן איינדרוק, אז זי האט אין אירע הענט די ריכטיקע חברה.

הואווער פאדערט פונ׳ם קאנגרעס שטריינגערע אימיגראציע געזעצן

פרעזידענט פארלאנגט מער "בוינזאמען" אימיגראציע געזעץ

(ספּעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")

וואשינגטאן, ד. ק., דעצ. 3 (איטא). — אין זיין "מעסעדזש" צו דער עפענונג פון דעם קאנגרעס נעכטן, האט פרעזידענט הואווער דערקלערט, אז ס׳איז נויטיק צו רעווידירן די אמעריקאנער אימיגראציע געזעצן אין דע ריכטונג פון גרעסערער באשריינקונג און אויף א ברייטערן באזיס פון אויסוואל, מאכנדיק זיי מער בויגזאם, אין אנקלאנג מיט די נויטן פון לאנד.

צוליב דער הערשנדיקער ארבעטסלאזי־קייט, האט דער פרעזידענט געזאגט, איז עס קלאר, אז יעדער איינער וואס קומט אריין אין לאנד מוז דירעקט אדער אומ־דירעקט פאלן צו לאסט אויף דער באַ־פעלקערונג.

דער פרעזידענט האט אויך געפארערט די פארשטארקונג פון די דעפארטאציע געזעצן "כדי מיר זאלן דיך איינגאנצן באַ־פרייען פון קרימינעלע פרעמדגעבארענע".

באשריינקונגען וועלן זיך ניט באציען אויף קאנאדע

וואשינגטאן, ד. ק., דעצ. 3. — דער גרעסטער טייל פון דעם פרעזידענטס "מע־סעדזש" צום קאנגרעס האט געהאט צו טאן מיט דער ארבעטסלאזיקייט. אויסער אבער דער באשריינקונג פון אימיגראציע

פרעזידענט הואווער

און געוויסע געזעלשאפטלאכע ארבעטן האט דער פרעזידענט גארנישט ניט רע־קאמענדירט.

סענאטאר ריד, וועלכער טראגט אריין אין סענאט א רעזאלוציע וועגן דעם פול־שטענדיקן אפשטעל פון אימיגראציע פאר צוויי יאר צייט, האט אין א שמועס מיט סענאטאר קאזינס געגעבן אן אנצוהערע־נישׁ, אז זיין פארשלאג באציט זיך ניט אויף קאנאדע.

—(::)—

וויל זיך זען מיט וויעטקער לאנדסלייט

חיינע, יוסף האכמאנס (יאסל, יודע־משה׳ס) א טאכטער, פון וויעטקע, מאַ־הילעווער גובערניע, וועלכע האט גע־וואוינט פאר די לעצטע צוויי יאר אין קאלגארי, איז אנגעקומען מאנטאג פאר־נאכט אין ווייניפעג, מיט אירע צוויי קליינע קינדער לאר.

זי וואלט זיך זייער געוואלט זעען מיט אירע וויעטקער לאנדסלייט. פאר אינ־פארמאציע טעלעפאנירט צו סידיי ווי־נאקור, 53.043, זייער וויכטיק.

—(::)—

פארזאמלונג פון פרויען שטאט קאמיטעט אפגעהאלטן

מען בעט אונז צו מעלדן, אז דעם 25טן נאוועמבער איז אפגעהאלטן געווארן די ערשטע פארזאמלונג פון׳ם פרויען שטאט קאמיטעט, אין בית־אברהם שול.

צווישן די רעדנער זיינען געווען: מרס. א. אלעניק, פרעזידענטן פון פרויי־ען שטאט קאמיטעט; מר. דייטאנד, פרעזידענט פון שטאט קאמיטעט און מר. טרילער.

די סעקרעטארן מרס. טשעטשיק האט אפגעגעבן א באריכט פון דער מאסן־פארזאמלונג. א קאמיטעט פון פופצן פרויען איז דערוויילט געווארן אנצופירן מיט דער ארבעט.

—(::)—

"דירעקטארי" פון מאניטאבער פראדוקטן פארעפנטלאכט

די אינדוסטריעלע אנטוויקלונג ׳בארד׳ פון מאניטאבא האט נעכטן אנגעפאנגען צו פארשפרייטן א בוך אונטערן נאמען "וואס מאניטאבא מאכט".

"וואס מאניטאבא מאכט" אנטהאלט אין זיך אלע פאבריקאנטן פון דער פראָ־וינץ און איז א ווערטפולע און נוצלאכע דירעקטארי פאר יעדער היים.

ביל אין ענגלאנד צו שליסן די בוטשער סשאפס זונטאג באַ־פרייט אידישע בוטשערס

לאנדאן, דעצ. 3 (איטא). — עס איז דא ארויסגעגעבן געווארן א ביל, וואס פאערדט, אז אלע בוטשערס מוזן האלטן געשלאסן זייערע סטארס אלע זונטאג אי־בער גאנץ ענגלאנד. אידישע בוטשערס, וואס האבן ליידיגס פון דער קהלה און פון דע רשחיטה־באַרד, וועלן מעגן האלטן אפן זייערע סטארס אויב זיי וועלן שליסן זיי־ערע סטארס פרייטאג פארנאכט ביז שבת פארנאכט.

—(::)—

גלח מינכמייער וואס האט באַ־צייכנט הינדנבורגן אלס אידי־שער פרעזידענט באפרייט

בערלין, דעצ. 3 (איטא). — דאס העכ־סטע געריכט האט פאראורטלט צו באפרייען פון טורמע דעם גלח מינכמייער און דעם אנטיסעמיטישן פירער, ה׳ וויללע.

מינכמייער איז געווען ארעסטירט פאר דערקלערן, אז "א אידישע רעפובליק פאר־דינט א אידישן פרעזידענט", מאכנדיק די דאזיקע באמערקונג אויף פרעזידענט הינ־דענבורגס חשבון.

אידישער מעיאר דער־ווייל אין ווינדזאר אנטעריא

(ספּעציעל פאר "דאס אידישע וואָרט")

ווינדזאר, אנט., דעצ. 3 (איטא). — אין די מוניציפאלע וואלן דורכגעפירט דא נעכטן אין דער אידישער אדוואקאט, דייר־ווים קראל, דערוויילט געווארן מעיאר פון שטאט.

ווינדזאר איז אזוי די איינציקע גרע־סערע שטאט אין קאנאדע צו האבן דער־ווייל א איד פאר א מעיאר.

מר. קראל איז 30 יאר אלט. ער איז טעטיק אין אידישע געזעלשאפטלאכע ענינים און איז פרעזידענט פון דער הך־גער תלמוד תורה.

—(::)—

רומעניש סטודענטן אטאקירן ווידער אידן אין נאלאץ

בוקארעסט, דעצ. 3 (איטא). — אדרע־נונג איז איינגעשטעלט געווארן אין גאַ־לאץ נאכדעם ווי די פאליציי האט ארעס־טירט א צאל אנטיסעמיטישע סטודענטן וועלכע זיינען פלוצלונג איבערגעפאלן די אידישע באפעלקערונג און די אידישע געַ־שעפטן.

די סטודענטן זיינען געקומען קיין גאַ־לאץ נאכדעם ווי עס איז געשלאסן געַ־ווארן זייער קאנגרעס אין בראילא.

—(::)—

א סך פארוואונדעט אין קאמוניסטישער אטאקע אויף בונדישער שול

ווארשע, דעצ. 3 (איטא). — א סך זיינען פארוואונדעט געווארן ווי דער רע־זולטאט פון אן אטאקע פון קאמוניסטן אויף א בונדישער שול.

ווי די "פאלקס־צייטונג", ארגאן פון בונד, מעלדעט, זיינען די קאמוניסטן אי־בערגעפאלן די פאלקס־שול אין מיכאַ־לי (?) ווארפנדיק שטיינער, צעשמעטערנ־דיק די פענסטער און מסית׳נדיק די לע־רער. פערציק באזוכער פון די אוונט קורסן אין שול זיינען אויך פארוואונדעט געווארן

—(::)—

הינער אידישער בחור אומגעקומען אין עקספּ־דענט אין קאליפארניע

די טראגישע נייעס איז אנגעקומען לעצטע וואך צו מרס. ס. קאלמאן, 394 בארוס עווי., אז איר 19 יאריקער זון, דזשעק, איז אומגעקומען אין אן אוטאַ־מאביל עקסידענט אין בייקערספילד, קאל.

דער פאטער, מר. קאלמאן, איז דאו געווען פאר זיינע געשעפט אנגעלעגנהייטן אין וואנקאווער. ב. ק., און מען האט אים באלד געלאזט וויסן דורך טעלעפאן. ער איז זונטאג, דעם 30טן נאוועמבער, האט מר. קאלמאן מיט א צאל פריינט פון לאס־אנדזשעלעס באגלייט זיין זון צו זיין אייביקער רו. אויס׳ן אידישן בית־עלמין אין בייקערספילד, קאל.

—(::)—

נייע אויסשטעלונג פון געלערס בילדער

די האדסאן בעי קאמפּאני אנגאנסירט אן אויסשטעלונג פון די באראמטע האלץ שניטן פון דעם אידישן קינסטלער, טאד־רעס געלער, פאר איין וואך צייט, פון דעם שבת, דעצ. 6טן אן. — איידער די נאך פארבליבענע קאפּיעס וועלן צוריקגע־שיקט ווערן צוריק קיין שיקאגאַ צום קינסטלער.

בלויז געציילטע קאפּיעס פון יערן האלץ־שניט זיינען פארבליבן, און הינע אידישע פרויען, וואס ווילן באצירן זיי־ערע היימען מיט די דאזיקע אידישע קונסט ווערק, האבן איצט זייער לעצטע געלעגענהייט אזעלכע איינצושאפן זיך.

—(::)—

שיסט געליכטע און באַ־גייט זעלבסטמארד

אבאטספארד, בי. סי. דעצ. 3. ליבע און אייפערזוכט האט נעכטן נעמאכט א סוף צו פאול נאקאם, אן אוקראינער, 30 יאר אלט, און טעריסא סוטש, א 16 יאריקע אוקראינערין, לינט א שווער פאר־וואונדעט און א הינן שפּיטאל.

פאול האט ליב געהאט טעריסא׳ן, און ווען ער האט זיך דערוואוסט, אז זי גרייט זיך חתונה צו האבן מיט אן אנדערן, האט ער זי געשאסן און שווער פאר־וואונדעט און אין דעם זעלבן מאמענט האט ער זיך אליין דערשאסן אויף טויט.

סער א. אייזעקס וועט זיין גאָווערנער דזשענעראל פון אָווסטראַליע

אידישער ריכטער פון אוו־סטראליע קריגט הויכן פּאסטן

(ספּעצ. טעלעג. צו ד.א.וו. דורך "איטא")

לאנדאן, דעצ. 3 (איטא). — סער אייזעק אייזעקס, וועלכער איז מיט א געווי־סער צייט צוריק באשטימט געווארן צום נאסטן פון העכסטן ריכטער פון אווסטראַ־ליע, וועט פארנעמען דעם פּאסטן פון גאַ־ווערנער דזשענעראל פון אווסטראליע, נאכדעם ווי לארד סטאנהיזוועס טערמין וועט זיך קירצלאך ענדיקן, — ווי עס איז דא אפיציעל אנאנסירט געווארן.

פרעמיער סקאלין, פון אווסטראליע, האט שוין לאנג געפארערט די באשטימונג פון סער אייזעק אייזעקס צו דעם פּאסטן. עס איז אבער געווען קענן דעם פרעציע־דענט, אז א גאָווערנער דזשענעראל פון א דאמיניאן זאל באשטימט ווערן פון דער דאמיניא גופא אז ניט געשיקט ווערן פון ענגלאנד. מיט סער אייזעקס באשטימונג איז איצט פעסטגעשטעלט געווארן א נייער פרעציפּ, אז די דאמיניאן רעגירונ־גען קאנען אויסקליבן זייערע איינענע קאנדידאטן פאר גאָווערנער־דזשענעראל, וועלכע וועלן דערנאך קריגן דעם קיינגס באשטימונג.

סער אייזעק אלפרעד אייזעקס איז א איד, געבארן אין אווסטראליע, און איז איינער פון די אממערסטן נאכאבטעט מענשן אין לאנד. ער איז געבארן געווארן אין 1855, — ד. ה., ער איז איצט 75 יאר אלט. אין 1924 איז ער באשטימט גע־ווארן פאר א מיטגליד פון דער יורידישער קאמיסיע פון פריוויי קאונסיל, א ריכטער פון׳ם הויכן געריכט אין ער זינט 1906.

—(::)—

גיט א טייל פון איקאר געווינס פאר׳ן נאציאנאל פאנד

בען קאהען, מעגנוס עווע., האט נעכטן געוואונען דעם איקאר ראפל פון $25.00, און ער גיט א ביישטייערונג פון דעם געלט $3.00 פאר׳ן נאציאנאל פאנד.

—(::)—

מזל־טוב

א זון נעבארן צו מר. און מרס. אב־רהם גוטקין. מוטער און קינד אין דזשע־נעראל האספּיטאל אין בעסטן צושטאנד.

פירט אָן קאנאדער האנדלס מיסיע

דזשאן מ. אימרי, פון עדמאנטאן, אלטא., פירט אן די קאנאדער האנדלס מיסיע קיין כינע, וועלכע איז אנומלט אנגעקומען קיין שאנכאי.

מעקס שטיינקאפּ, באוואוסטער אידי־שער אדוואקאט פון ווינניפעג, איז א מיט־גליד פון דער האזיקער מיסיע.

—(::)—

קלאוקמאכער פארואס־לונג היינט אוונט

אלע קלאוקמאכער זיינען איינגעלאדן צו א ספּעציעלער פארזאמלונג היינט (מיטוואך) 8.30 אוונט, אין פרץ־אינ־סטיטוט, וואו די לאגע אינ׳ם טרייד וועט פארהאנדלט ווערן.

א. קירזשנער, קאנאדער וויצע־פרע־זידענט פון דער אינטערנעשאנאל ליידיס גארמענט וואדקערס יוניאן און קלאוקמאַ־כער ארגאניזאטאר וועט אדרעסירן די פארזאמלונג.

אלע קאטערס, אפעריטארס, פיני־שערס און פרעסערס אינ׳ם קלאוק טרייד זיינען דרינגענד געבעטן צו קומען, און העלפן אויסארבעטן פלענער פאר א שטארקער יוניאן.

ועד לאמי באשטייט אויף דעם אז רוטנבערג זאל פאָרן קיין לאָנדאָן באַטייליקן זיך אין פאַרהאַנדלונגען

ירושלים, דעצ. 3 (איטא). — דער ועד לאומי האט ווידער אנגענומען איינשטי־מיק א רעזאלוציע, אז דער פארזיצער פנחס רוטנבערג, זאל פאָרן קיין לאָנדאָן צו באטייליקן זיך אין די פארהאנדלונגען מיט דער בריטישער רעגירונג, בתנאי אז די פארהאנדלונגען זאלן זיך ניט באזיר־אויס׳ן וויינס פאפיר.

ווי עס ווערט פארשטאנען, האט רוטנ־בערג זייער ניט קיין חשק צו פארן. מען גלויבט אבער, אז ער וועט זיך אונטער־נעבן די פארעדלונגען פונ׳ם ועד לאומי, בתנאי די רעגירונג זאלן נעבן א גינסטיקן ענטפער אויף די טענות פון דער אידישע אגענטור, און אז א ספּעציעלע דעלעגאַ־ציע פון אמעריקע, וואס זאל באשטיין פון פעליקס פראנקפורטער און בערנארד פלעקסנער, זאל אויך קומען קיין לאָנדאָן.

לאנדאן, דעצ. 3 (איטא).— נים נע־קוקט אויף די פאראויסזאגונגען פונ׳ם ניסטן.

"דייליי הערעלד", איז די קאנפערענץ צווי־שען די פארשטייער פון דער אידישער אגענטור און דער רעגירונג נעכטן ניט באצייט געווארן.

ווין, דעצ. 3 (איטא). — די עסטרייר־כער ראדיקאלע ציוניסטן האבן באשלאסן צו פאָרלאָזן דיארגאניזאציע און פאר־האנדלען מיט די רעוויזיאניסטן אין לאנ־דאן וועגן אנשליסן זיך א זייער ארגאני־זאציע.

קיין ארבעטסלאזיקייט אין א״י

ניו־יארק, דעצ. 2 (איטא).— "פאלעס־טינע איז איצט א לאנד וואס ליידעט ווייניקער ווי וועלכע ס׳איז אנדער לאנד אין דער וועלט פון ארבעטסלאזיקייט, אויסער פראנקרייך", — האט דא דערקלערט ריכ־טער דזשוליען מעק ביי א באנקעט לכבוד אים געגעבן פון א צאל אפיזרנדיקע ציר־קולער.

מאניטאָבער ליבעראלן וועלן באַ־קעמפן הויכע טאריפן פּאָליטיק

א רעזאלוציע איז אנגענומען געווארן אויף דער יערלאכער פארזאמלונג פון דער מאניטאבער ליבעראלער אסן., אין מארלבארא האטעל, נעכטן, צו באקעמפן מיט אלע כחות די הויכע טאריפן פאָלי־טיק פון דער קאנסערוואטיווער רעגירונג פון פרעמיער בענעט.

די פארזאמלונג האט אויסגעדריקט צור־טרוי צו מר. מאקענזי קינג, דאמיניאן פי־נאנס מיניסטער, אז דער פארזיצער, דר. אלט, און טעריסא סוטש, א 16 יאריקע אוקראינערין, לינט א שווער פאר־וואונדעט אין א הינן שפּיטאל.

א הייסע דיסקוסיע ביי דער פארזאמ־לונג האט אויסגערופן די פראגע וועגן א פאראייניקונג מיט דער רעגירונג, — א פראגע, וועלכע שטייט נאך פון לעצטן יאר. צום סוף איז מיט 71 שטי־מען צו 24 באשלאסן געווארן אויבערצו־לאזן די דאזיקע פראגע צו א פראווינצי־עלער ליבעראלער קאנווענשן, וואס זאל פארגרופן ווערן ניט שפּעטער ווי יולי 1טן.

אין דער דעבאטע האבן זיך באטייליקט א צאל פון די אנגעזעעסטע פירער פון דער פארטיי אין דער פראווינץ.

וועט אויסדריקן קאמוניסטישן שטאנדפּונקט איבער לאגע אין ציוניזם

דעם פרייטאג, דעצ. 5טן, 8 אוונט, וועט פ. האלפערן, רעדאקטאר פון "קאמף", ריידן אין פרייהייטס טעמפּל איבער דער טעמע "ציוניזם אין איצטיקן מאמענט". אין דעם פארטראג וועט ער אויסדריקן זיין שטאנדפּונקט איבער דער פראגע.

אידישע מאָנטרעאָלער אין אַלגעמיינעם קוילן סטרייק נאָך ניט פאַרביי

לאנדאן, דעצ. 3. — דער קוילן סטרייק אין סקאטלאנד, האט מען מורא, אויב ער וועט זיך פארשפּרייטן איבער׳ן גאנצן לאנד.

"סקאטלאנד קאן ניט איבערגעלאזן ווערן אליין אין דעם קאמף", — האט דערקלערט א. דזש. קוק, סעקרעטאר פון דער מיינערס פעדעראציע, וועמעס אייג־נע פלוס אויף די ארבעטער איז זייער גרויס.

די פראגע וועט געלייזט ווערן דאנער־שטאג, ווען א קאנפערענץ פון די נאציאַ־נאלע יוניאן דעלעגאטן באגעגנט זיך אין לאנדאן. די דאזיקע קאנפערענץ וועט באַ־שליסן, צי די מיינערס אין סקאטלאנד זאלן פארזעצן דעם סטרייק, אדער אויף אן אויסגלייך.

ווי מר. קוק האט דערקלערט, קאן קיין אלגעמיינער קוילן סטרייק איבער גאנץ ענגלאנד ניט ארויסגערופן ווערן, וואו די פראגע ווערט ניט געגומען צו אן אפשטי־מונג פון די מיינערס.

דער הויפּט סכסוך איז איבער דער פאַ־דערונג פון די באלעבאטים, אז עס זאל איינגעפירט ווערן א סיסטעם פון 90 שעה ארבעט אין צוויי וואכן, פאנאנדערגע־טיילט ווי עס וועט זיין באקוועמער. די ארבעטער באשטייען אבער אויף דעם שליסן, צי די מיינערס אין סקאטלאנד זאלן פארזעצן דעם סטרייק, אדער אויף דעם דאזיקן פארזעצן אין דער באזוכן ניט די קלאסן.

"ראל קאל" פאר נאציאנאל־פאנד עפנט זיך דעצעמבער 14־טן

דער פאראייניקטער קאמיטעט פאר ארץ־ישראל, אן ארגאניזאציע וועלכע איז געשאפן געווארן נאכדעם ווי עס איז פארעפנטלאכט געווארן דער "ווייסער פאפיר", האט אפגעראפלט א פארזאמלונג אין ציון זאל.

די ארבעט פון דעם קאמיטעט איז א דעזולטאט פון א קאנפערענץ מיט א פארטרעטערשאפט פון ווייניפעגער אי־דישע ארגאניזאציעס, וואס איז צוזאַ־מענגעדרוקט געווארן מיטן צוועק צו אר־גאניזירן א דעמאנסטראציע און פּראָ־טעסט פון ווייניפעגער אידנטום קעגן דער פאליטיק פון דער בריטישער רעגירונג. 1500 אידן זיינען אנוועזנד געווען ביי יענער פראטעסט פארזאמלונג.

אלס ענטפער אויפן "ווייסן פאפיר" האט דער קאמיטעט באשלאסן צו פאר־שטארקן די ארבעט פאר׳ן נאציאנאל פאנד — די קויף־קראפט פון באדן אין ארץ־ישראל.

עס איז אנגענומען געווארן א באַ־שלוס צו דורכפירן א "ראל קאל" פארן נאציאנאל פאנד. דער דאזיקער טאג איז באשטימט געווארן אויף זונטאג, דעם 14טן דעצעמבער. דער "ראל קאל" וועט אנגעפירט ווערן דורך דעם ציוניסטישן אפּיס, 165 סעלקירק עווענוי, און עס ווערט געהאפט אז אלע ווייניפעגער אידישע ארגאניזאציעס וועלן צוליינן א האנט צו דער ארבעט און זיי וועלן העל־פען מאכן דעם "ראל קאל" פאר א קאַ־לאסאלן דערפאלג.

נעפאר פון אלגעמיינעם קוילן סטרייק נאָך ניט פאַרביי

לאנדאן, דעצ. 3. — דער קוילן סטרייק אין סקאטלאנד, האט מען מורא, אויב ער וועט זיך פארשפּרייטן איבער׳ן גאנצן לאנד.

"סקאטלאנד קאן ניט איבערגעלאזן ווערן אליין אין דעם קאמף", — האט דערקלערט א. דזש. קוק, סעקרעטאר פון דער מיינערס פעדעראציע, וועמעס איינ־נע פלוס אויף די ארבעטער איז זייער גרויס.

די פראגע וועט געלייזט ווערן דאנער־שטאג, ווען א קאנפערענץ פון די נאציאַ־נאלע יוניאן דעלעגאטן באגעגנט זיך אין לאנדאן. די דאזיקע קאנפערענץ וועט באַ־שליסן, צי די מיינערס אין סקאטלאנד זאלן פארזעצן דעם סטרייק, אדער אויף

TUES. DEC.
Classif
PROF. SCOT
R.B.O.
SCOTT REA
WILLOW A
MIDDLECHUR
MA
DERBY S
Phone

THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע וואָרט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די "אָרט" ארבעט

אויף א קאָנפערענץ פון אָרגאניזאציעס און לאנדסמאנשאפטן אונ־טער אויפזיכט פונ'ם אמעריקאנער "ארט", אָפּגעהאלטן לעצטן זונטאָג אין ניו־יאָרק, איז באשלאָסן געוואָרן אנצופירן א ברייטערע טעטיקייט פאר דער אינדוסטריאליזאציע פון די אידישע מאסן אין סאוועט רוסלאנד און אין פּוילן, ווי איינער פון די וויכטיקסטע מיטלען צו העלפן די דעקלאסירטע אידן פון ביידע לענדער צו שטעלן זיך אויף זייערע אייגענע פיס.

דער "ארט" פירט שוין אָן די דאזיקע טעטיקייט פאר א לייגגערער צייט, מיט גלענצנדע רעזולטאטן. די אמעריקאנער אָפּטיילונג פונ'ם "ארט", דער "פאלקס געצייג קאמפּניי", האָט דירעקט און מיט דער הילף פון לאנדס־מאנשאפטן שוין זייער פיל אויפגעטאָן אויף דעם געביט מיט פארהעלטנס־מעסיק קליינע מיטלען. פאַרזאָרגנדיק הונדערטער און הונדערטער אידישע דעקלאסירטע פאמיליעס מיט דער מעגלאכקייט אליין צו פאַרדינען אויפ'ן לעבן.

אין סאוועט רוסלאנד פארנעמט אויך די קאָלאָניזאציע א השוב'ן ארט אין דער פּראָדוקטיוויזירונג פון די אידישע מאסן. זי פאָדערט אָבער זייער גרויסע מיטלען, און דער טייל פון די אמעריקאנער אידן אין דער דאזיקער ארבעט ווערט געטאָן פון דער רייכער "דזשאיינט". דער ווי א פאָלקס אָרגאניזאציע, פארמאָגט ניט די גרויסע מיטלען, און ער גיט זיך זייער ווייניק אָפּ מיט קאָלאָניזאציע. אָבער זיין פאך איז צו העלפן בויען פאבריקן און פאַרזאָרגן אידישע בעל־מלאכה'ס מיט געצייג און רויע שטאָפן, וואָס ברייננגט גרעסערע באלדיקע רעזולטאטן מיט א סך קלענערע מיטלען.

אין פּוילן און אין אנדערע לענדער פון מזרח איירָאָפּע איז בכלל ניט שייך צו ריידן וועגן קאָלאָניזאציע אונטער די אינציטיקע באדינגונגען. דער איינציקער וועג געזונט צו מאכן דאָרטן דאָס אידישע עקאָנאָמישע לעבן איז דורך אינדוסטריאליזאציע, אממייסטנס אויפ'ן קאָאָפּעראָטיוון שטייגער, — און דער "ארט" שטוט עס אויף וויפל זיינע מיטלען דערלויבן אים.

און ריידנדיק וועגן דעם "ארט" ווילן מיר דערמאָנען דער וויניפּעגער אָפּטיילונג פון דער אָרגאניזאציע, אז איצט איז די צייט פאר איר צו ווערן טעטיק. לעצטן יאָר האָט זי איר קאמפּיין דורכגעפירט גאנץ דערפאָלגרייך אן ערך אין דער זעלבער צייט פון יאָר. און זי האָט געמאָגט שוין איצט נעמען זיך ווידער פאר דער ארבעט.

זי דיר עקאָנאָמישע לאגע איז איצט ניט געדריקט. האָבן נאָך די היגע אידן ניט פארגעסן זייער חוב צו דער וויכטיקער ארבעט פאר'ן ווידער־אויפבוי פונ'ם חרוב'ן אידישן לעבן אויף יענער זייט ים. און יעדער איינער וועט דערפילן זיין פליכט לויט זיינע מעגלאכקייטן.

מ. א. גרעיס דערוויילונג

אין דער דערוויילונג פון מ. א. גרעי צום פאסטן פון אלדערמאן זיי־נען געווען פאראינטערעסירט ניט בלויז די וויניפּעגער אידן, וואָס עס צייגט די איבערוועגנדיקע מערהייט אידישע שטימען וואָס זיינען פאר אים אָפּגע־געבן געווען אין נ'ם טאָג פון זיין מזרח און פון מערב קאנאדע. אומעטום אין אלע קאנאדער אידישע ישובים, ווייס מען פון זיין געזעלשאפטלאכער ארבעט. באזונדערס אויף דעם וויכטיקן געביט פון אימיגראציע, און אומעטום ווערט זייער הויך געשעצט זיין איבערגע־געבענע ארבעט.

א סך אידן פון מזרח און מערב קאנאדע האָבן זיכער באדויערט, וואָס זיי קאָנען ניט העלפן מיט זייערע שטימען צו דערוויילן גרעיגן. זיי האָבן אָבער דערווארט פון אונז, נאָרט ווייניפּעגער אידן, אז מיר וועלן אנערקענען זיין געפרייע געזעלשאפטלאכע ארבעט פאר וועלכער ער האָט קיינמאָל נאָר־נישט ניט געקראָגן.

זיי האָבן זיך אין זייער חשבון ניט אָפּגענארט. די וויניפּעגער אידן האָבן אנערקענט זיין ארבעט און האָבן אים באלוינט מיט דער גרעסטער צאָל שטימען, וואָס א אידישער קאנדידאט האָט ווען געקראָגן פון אידן אויף דער וויניפּעגער נאָרט־ענד. דערווייל־נדיק אים אזוי צום אמט וועלכן ער האָט געזוכט.

מיר זיינען איצט זייער צופרידן צו באגריסן אים מיט זיין זיג, וועלכן ער האָט כשר פארדינט. אין אונזער איינענעם נאָמען און אינ'ם נאָמען פון די העכער פון צוויי טויזנט אידישע מענער און פרויען וואָס האָבן אים גע־שיינקט זייערע שטימען, ווי אויך אינ'ם נאָמען פון טויזנטער אנדערע פריינט, וואָס האָבן ניט געקאָנט צוליב איין אורזאך אָדער א צווייטער העלפן אים מיט זייערע שטימען.

מיר זיינען זיכער, אז ער וועט דערפילן זיינע אלדערמאן פליכטן אזוי ערלאך און געטריי, ווי ער האָט ביז איצט דערפילט די צאָלרייכע קהל'שע פליכטן וואָס ער פלעגט אויף זיך נעמען.

און מיר זיינען זיכער, אז ער וועט איצט, נאָך זיין גרויסן זיג, פאר־בלייבן אויף ווייטער דער איינפאכער, גוט־האַרציקער און שטענדיק הילפס־גרייטער פאלקס־מענש. משה גרעי, וואָס ער איז אלעמאָל געווען זינט די הי־נע אידישע גאס האָט אים דערקענט, — מיט אָט די קוואליטעטן, וועלכע האָבן פאר אים געזוואונען דעם צוטרוי פון דער היגער אידישער באפעלקע־רונג און זיין זיג אין די וואלן.

מרס. האַרט גרין

די "סיוויק פּראָגרעס אסאסיאיישאן" האָט מיט אירע קאנדידאטן ביז איצט פארפעלט צו מאכן א רושם אויף דער נאָרט־ענד. אפילו דאָס יאָר, ווען זי האָט כמעט ווי געוואונען איינגענאגן פאר אירע קאנדידאטן דעם וואָרד 1, און אין א גרויסער מאָס אויף דעם וואָרד 2, האָבן אירע אלדערמען קאנדי־דאטן געקראָגן זייער ווייניק שטיצע אין וואָרד 3.

אויב אָבער מרס. האַרט גרין איז דערווייל געווארן צום סקול באָרד אויף דעם צעטל פון דער ארגאניזאציע, איז דאָס גיכער פון אלץ ניט ווייל זי איז געווען אויף דעם צעטל, נאָר ניט געקוקט אויף דעם. דאָס איז געווען א דאנק אירע פערזענלאכע קוואליטעטן און דער גרויסער שטיצע וואָס זי האָט גע־קראָגן, ווי א אידישע פרוי. פון די אידישע ווייליער און ווייליער.

מרס. האַרט גרין איז ניט דערווייל געווארן א דאנק דער פאָפּולאַרי־טעט פון איר מאן. זי האָט אירע אייגענע געזעלשאפטלאכע פארדינסטן, און איז גינסטיק באקאנט ווי א גוטע מוערן אויף פארשיידענע צדקה געביטן. זי איז אויך באקאנט פאר א פרוי מיט א סך געזונטן פארשטאנד און אינטע־ליגענץ. אויפ'ן צעטל פון די סקול באָרד קאנדידאטן אין וואָרד 3 איז זי זיכער געווען אן אנגעזעענע פינור.

דאָס איז געווען מרס. האַרט גרינס ערשטער פארזוך צו געזוינען א געזעלשאפטלאכן אמט. — א פארזוך. וואָס איז איר פארט אזוי געלונגען.

מיר באגריסן זי מיט איר זיג, און מיר זיינען זיכער, אז זי האָט דעם ווילן און די פעאיקייטן צו דערפילן אירע פליכטן און צו באַרעכטיקן דעם צוטרוי פון אירע טויזנטער ווייליער אויף דעם בעסטן אופן. ווי א פרוי, און א אידישע פרוי דערצו. — א טאָכטער פון א גע'רודפ'ט פאָלק, — וועט זי האָבן מיר, קאָנען פיל בייטראָגן צו דער ארבעט פון סקול באָרד, אריינטראָ־גנדיק אהין א גרעסערן עלעמענט פון האַרציקייט און מענשלאכקייט.

זי איז די איינציקע פרוי אין א מדבר וואו זי האָט א פּאָלאָץ אויפגעבויט

וואָס די באַרימטע ענגלישע סקולפּטאָ־רין, קלעיר שעריראן, דערציילט וועגן איר לעבן צווישן אראבער.

ווי אזוי פילט א פרוי, די איינציקע פרוי צווישן ווילדע און פאנאטישע אָרא־בער אין א מדבר? אויף דער דאזיקער פראגע ניט אָן ענטפער די באַרימטע פרוי אין איירָאָפּע און אמעריקע, קלעיר שיריראן, די וועלטע באַרימטע סקולפּ־טאָרין און א קוזינע פון דעם געווען־נעם ענגלישן פינאנץ מיניסטער ווינסטאָן טשערטשיל. פונקט ווי פילע אנדערע וועלט באַרימהייטן איז זי אויף געטריבן געווארן צו זוכן רו דורך אנטלויפן פון דער קאָכיקער און דער ברוזיזנדער צייווי־ליזאציע און זי האָט זיך אוועקגעלאָזט אין דעם סאהאַרא מדבר, וואו זי האָט פאר זיך אויפגעבויעט א פּאָלאָץ.

אין דעם "פאָבליק לעדושער" דער־ציילט זי זייער אינטערעסאנטע איינ־דריקע וועגן איר לעבן צווישן די אָרא־בער אין סאהאַרא מדבר.

זי דערציילט אָז די אראבער פארגע־טערן זי דערפאר ווייל זי האָט באוויזן אויפצוטאָן דאָס וואָס געוואנטע מענער פאר איר האָבן ניט נעקאָנט אויפטאָן. איר ערשטע אנטישונג איז געווען ווען זי האָט נעדארפט קויפן לאנד ביי די אראבער, וועלכע קריגן זייער לאנד ביירי־שה פון דור דורות. יעדער אראבישער שבט האָט א חלק אין דעם שטיק לאנד און די מיטגלידער פון דעם שבט זיינען זייער צאָלרייך. עס איז איר דעריבער אנגענומען זייער שווער צו איצטיקע באדינגונגען. דער פּועל'ס ביי די אראבער איז זיי זאָלן איר פארקויפן גענוג לאנד פאר איר פאַ־לאָץ און אירע פיר בערסנער. אָן אנדע־רע פרוי, אָדער אפילו א אנדער מאן אויף איר פּלאָץ וואָלט זיך דערפילט אנ־טוישט. אָבער די האָט אזוי לאנג גע־עמפפט ביז זי האָט איר'ס אויסגעפירט. קיין ארכיטעקט צו בויען איר היים האָט זי ניט געהאט. אלץ אליין אָן אראבער האָט געטאָן אום אויסצוארבייטן דעם פּלאַן, זיינען געווען די צייכנס אויפ'ן זאמד וואָס ער האָט נעמאכט מיט א שטעקן. ווען מען האָט אנגעפאנגען צו בויען די ווענט האָבן די ארבעטער זיך באַלאָנט, אז ווייטער קאָנען זיי ניט אר־בעטן, ווייל זייערע הענט ווערן פארפרוירן פון קעלט און זומער האָבן זיי פּראָטעס־טירט, אז זיי קאָנען ניט ארבעטן, ווייל זייערע הענט ווערן אָפּגעבריענט פון דער זון. זי האָט זיי אָבער צוגעשטעלט וואָ־רימע קאוועס אום ווינטער, האָט זיך גע־בעטן ביי זיי מיט גוטן און זיי צוגעזאָגט מער געלט, ביז זי האָט איבערצייגט די אראבישע ארבעטער, אז אויב זי האָבן אָנגעפאנגען בויען א הויז, מוזן זיי עס ענדיקן.

"ווען מענשן פרעגן מיך — דערקלערט די קינסטלערין — צי מיין הויז איז שוין פארטיק, ענטפער איך זיי אז ניט און אז וועט פיליינט קיינמאָל ניט זיין פאר־טיק, ווייל יעדעס מאָל ווען איך קריג באַצאָלט פאר א נייעם בוך וואָס איך שרייב, בוי איך צו נייעם צימער און יעדעס מאָל ווען איך קריג געלט פאר אן ארטיקל אין די צייטונגען, בוי איך צו נאָך א דעקאָראציע. אויב איך האָב נעמאכט א טעות, בין איך שטענדיק גרייט דעם פעלער צו פאריכטן; מיין שענסטער חלום איז די היים וואָס איך האָב גע־בויעט אויפ'ן הייסן זאמד פון באַהאַרא מדבר און יעדעס מאָל ווען איך נעפן אויס, אז איך קאָן א ווינקל אין מיין היים שענער מאכן, שפּאר איך קיין געלט ניט.

אינטערעסאנט איז וואָס זי דערציילט ווענן איר נאָרטן. ווען זי האָט געבויט איר היים, האָבן איר די אראבער געווארנט, אז די היים איז צו נידעריק. ווען זי האָט געוואָלט גוטמאכן איר פעלער, האָט זי איינגעזעען אז מען קאָן שוין דאָס הויז ניט מאכן העכער און זי האָט דעריבער אנגעשטעלט ארבעטער צו גראָבן א גרוב אום דער הויז ווי א קעלער. די אראבער האָבן איר אנגעקוקט ווי א משוגענער, ניט קאָנענדיק פארשטיין אז זי האָט בדעה צו פלאָנצן א געזונקענעם גאָרטן.

א פאָר חדשים צייט האָט נעדוועדט דאָס גראָבן און פלאָנצן פון דעם געזונקענעם גאָרטן און ווען זי איז פארטיק געווארן מיט דער ארבעט, האָבן די אראבער זיך נעהיטן אין דער הויז אויפצוגעבן אויף אירע אלטע אמונות, אז ער איז אלעמאָל געווען אן אויפגעלאָזטער אָרט, אין וועלכן אלע מינים פון טויזנטער אנדערע פריינט, וואָס האָבן ניט געקאָנט צוליב איין אורזאך אָדער א צווייטער העלפן אים מיט זייערע שטימען.

מיר זיינען זיכער, אז ער וועט דערפילן זיינע אלדערמאן פליכטן אזוי ערלאך און געטריי, ווי ער האָט ביז איצט דערפילט די צאָלרייכע קהל'שע פליכטן וואָס ער פלעגט אויף זיך נעמען.

און מיר זיינען זיכער, אז ער וועט איצט, נאָך זיין גרויסן זיג, פאר־בלייבן אויף ווייטער דער איינפאכער, גוט־האַרציקער און שטענדיק הילפס־גרייטער פאלקס־מענש. משה גרעי, וואָס ער איז אלעמאָל געווען זינט די הי־נע אידישע גאס האָט אים דערקענט, — מיט אָט די קוואליטעטן, וועלכע האָבן פאר אים געזוואונען דעם צוטרוי פון דער היגער אידישער באפעלקע־רונג און זיין זיג אין די וואלן.

מרס. האַרט גרין

די "סיוויק פּראָגרעס אסאסיאיישאן" האָט מיט אירע קאנדידאטן ביז איצט פארפעלט צו מאכן א רושם אויף דער נאָרט־ענד. אפילו דאָס יאָר, ווען זי האָט כמעט ווי געוואונען איינגענאגן פאר אירע קאנדידאטן דעם וואָרד 1, און אין א גרויסער מאָס אויף דעם וואָרד 2, האָבן אירע אלדערמען קאנדי־דאטן געקראָגן זייער ווייניק שטיצע אין וואָרד 3.

אויב אָבער מרס. האַרט גרין איז דערווייל געווארן צום סקול באָרד אויף דעם צעטל פון דער ארגאניזאציע, איז דאָס גיכער פון אלץ ניט ווייל זי איז געווען אויף דעם צעטל, נאָר ניט געקוקט אויף דעם. דאָס איז געווען א דאנק אירע פערזענלאכע קוואליטעטן און דער גרויסער שטיצע וואָס זי האָט גע־קראָגן, ווי א אידישע פרוי. פון די אידישע ווייליער און ווייליערנס.

מרס. האַרט גרין איז ניט דערווייל געווארן א דאנק דער פאָפּולאַרי־טעט פון איר מאן. זי האָט אירע אייגענע געזעלשאפטלאכע פארדינסטן, און איז גינסטיק באקאנט ווי א גוטע מוערן אויף פארשיידענע צדקה געביטן. זי איז אויך באקאנט פאר א פרוי מיט א סך געזונטן פארשטאנד און אינטע־ליגענץ. אויפ'ן צעטל פון די סקול באָרד קאנדידאטן אין וואָרד 3 איז זי זיכער געווען אן אנגעזעענע פינור.

דאָס איז געווען מרס. האַרט גרינס ערשטער פארזוך צו געזוינען א געזעלשאפטלאכן אמט. — א פארזוך. וואָס איז איר פארט אזוי געלונגען.

מיר באגריסן זי מיט איר זיג, און מיר זיינען זיכער, אז זי האָט דעם ווילן און די פעאיקייטן צו דערפילן אירע פליכטן און צו באַרעכטיקן דעם צוטרוי פון אירע טויזנטער ווייליער אויף דעם בעסטן אופן. ווי א פרוי, און א אידישע פרוי דערצו. — א טאָכטער פון א גע'רודפ'ט פאָלק, — וועט זי האָבן מיר, קאָנען פיל בייטראָגן צו דער ארבעט פון סקול באָרד, אריינטראָ־גנדיק אהין א גרעסערן עלעמענט פון האַרציקייט און מענשלאכקייט.

דער אידישער ענטפער אויף דעם "ווייסן פּאַפּיר" פון דער ענגלישער רעגירונג

לאנדאָן, (איטא).— דער אידישער ענט־פער אויף דעם "ווייסן פּאַפּיר", וואָס די ענגלישע רעגירונג האָט ארויסגענעבן דעם 20טן אָקט. און וואָס האָט ארויסגערופן א שטורעם פון פּראָטעסט איבער דער נאָ־צער וועלט ווערט ארויסגעבראכט אין א מעמאָראנדום, וואָס איז איצט צוגעשטעלט געווארן צו דער ענגלישער רעגירונג. דער מעמאָראנדום, וואָס שטעלט מיט זיך פאר דער ערשטער אפיציעלער ענטפער אויף דעם "ווייסן פּאַפּיר", איז צוגעגרייט גע־ווארן אונטער דער אויפזיכט פון דער אי־דישער אגענטור, דורך לעאָנאָוויטין, דער באוואוסטער עקספּערט אין פּאָלעסטי־נער ענינים, און געוועזענער פּאָליטישער סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער וועלט עקזעקוטיווע.

דער מעמאָראנדום, כאַראַקטעריזירט דעם "ווייסן פּאַפּיר" אלס "באַדויערלאך אין אינהאלט און ניט־ווייניקער באַדויער־לאך אין זיין טאָן און אין זיין אויסקוק". די קריטיק קען דעם "ווייסן פּאַפּיר" ווערט דאָן ארויסגעבראכט אונטער די אויפשריפטן:

1. דער "ווייסער פּאַפּיר" מיסרעפּרע־זענטירט אין טייטשט פאלש אויס דעם מאנדאט.

2. דער "ווייסער פּאַפּיר" שטעלט אוועק פּרינציפּן, וועלכע מאַדיפיציר'ן אין די ווכטיקסטע איינצעלהייטן, די פאליס־וואָס אין פארקערפערט אין דעם "ווייסן פּאַפּיר" פון 1922, צו דעם אומגנסטן פון די אידן. די דאזיקע פּרינציפּן דערלאָזן ניט די נאָרמאלע אנטוויקלונג פון דער אי־דישער נאציאָנאלער היים, אזוי ווי עס איז נעפאלגט געווארן אין דעם מאנדאט.

3. כאטש דער "ווייסער פּאַפּיר" איז געשטיצט כלומר'שט אויף דעם רעפּאָרט פון סער דזשאָן סימפּסאָן, גיט ער נאָר א פאלש איינדרוק וועגן זיינע אויספירונ־גען אין א צאָל פון ווכטיקע פּונקטן, און בעת עס ווערן אונטערגעשטראָכן די יע־ניקע הויפּט פּונקטן פון דעם רעפּעראָט, וועלכע קאָנען אנגעוואנדט ווערן צום אומגונסטן פון די אידן, ברענגען אבער דער "ווייסער פּאַפּיר" ניט ארויס דעם אמת'ן באַראַקטער פון די קאָנסטרוקטיווע פאר־שלאָגן וועלכע שטעלן מיט זיך פאר דעם הויפּט אינהאלט פון סימפּסאָנס ערגילטי־קע רעקאָמענדאציעס.

4. כאטש דער "ווייסער פּאַפּיר" האָט כלומר'שט ברעה צו פארבעסערן פריינט־לאכע קאָפּעראציע צווישן די אידן, אראָ־בער און דער רעגירונג, פארלירט ער אבער ניט קיין עלעגענהייט, כדי ארויסצובריי־נגען שעדיגנדע און אין געוויסע פאלן כמעט ניט אנווענדבארע באהאנדלונגען, וועמענס ווירקונג (אויב ניט דער צוועק), קאָן זיין בלויז צו דיסקריעדיטירן די אידישע דערגריי־כונגען אין פּאַלעסטינע, און צו דערמוטיק־ן די אומפריינטלאכע עלעמענטן פון דער אראבישער באפעלקערונג.

5. אויסער זיינע ספּעציפיש שלאָגן (וועלכע זיינען פאקטיש אזוי אומ־קלאָר און אומגאטיראלאך, אז עס איז ניט לייכט עפּטצושטעלן זייער גענויע באדייט־טונג), איז דער "ווייסער פּאַפּיר" געשאפן געווארן אין א גייסט, וועלכער איז ניט פון א רעגירונג, וואָס איז ערנסט פאראי־טערעסירט אין דער שאפונג פון דער אי־דישער נאציאָנאלער היים, אָדער וועלכע פארשטייט, אז זי האָט אין דער באציאונג אויפגעלאָזט פאראנטוואָרטלאכקייטן וועלכע פאדערן ניט בלויז א פאדערן פון דער אי־דישער רעגירונג האָט ארויסגעבראכט אין א צער וועלט ווערט ארויסגעבראכט אין א מעמאָראנדום, וואָס איז איצט צוגעשטעלט געווארן צו דער ענגלישער רעגירונג. דער מעמאָראנדום, וואָס שטעלט מיט זיך פאר דער ערשטער אפיציעלער ענטפער אויף דעם "ווייסן פּאַפּיר", איז צוגעגרייט גע־ווארן אונטער דער אויפזיכט פון דער אי־דישער אגענטור, דורך לעאָנאָוויטין, דער באוואוסטער עקספּערט אין פּאַלעסטי־נער ענינים, און געוועזענער פּאָליטישער סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער וועלט עקזעקוטיווע.

דער מעמאָראנדום, כאַראַקטעריזירט דעם "ווייסן פּאַפּיר" אלס "באַדויערלאך אין אינהאלט און ניט־ווייניקער באַדויער־לאך אין זיין טאָן און אין זיין אויסקוק". די קריטיק קען דעם "ווייסן פּאַפּיר" ווערט דאָן ארויסגעבראכט אונטער די אויפשריפטן:

1. דער "ווייסער פּאַפּיר" מיסרעפּרע־זענטירט אין טייטשט פאלש אויס דעם מאנדאט.

2. דער "ווייסער פּאַפּיר" שטעלט אוועק פּרינציפּן, וועלכע מאַדיפיציר'ן אין די ווכטיקסטע איינצעלהייטן, די פאליס־וואָס אין פארקערפערט אין דעם "ווייסן פּאַפּיר" פון 1922, צו דעם אומגנסטן פון די אידן. די דאזיקע פּרינציפּן דערלאָזן אזוי ניט די נאָרמאלע אנטוויקלונג פון דער אי־דישער נאציאָנאלער היים, אזוי ווי עס איז נעפאלגט געווארן אין דעם מאנדאט.

3. כאטש דער "ווייסער פּאַפּיר" איז געשטיצט כלומר'שט אויף דעם רעפּאָרט פון סער דזשאָן סימפּסאָן, גיט ער נאָר א פאלש איינדרוק וועגן זיינע אויספירונ־גען אין א צאָל פון ווכטיקע פּונקטן, און בעת עס ווערן אונטערגעשטראָכן די יע־ניקע הויפּט פּונקטן פון דעם רעפּעראָט, וועלכע קאָנען אנגעוואנדט ווערן צום אומגונסטן פון די אידן, ברענגען אבער דער "ווייסער פּאַפּיר" ניט ארויס דעם אמת'ן באַראַקטער פון די קאָנסטרוקטיווע פאר־שלאָגן וועלכע שטעלן מיט זיך פאר דעם הויפּט אינהאלט פון סימפּסאָנס ערגילטי־קע רעקאָמענדאציעס.

4. כאטש דער "ווייסער פּאַפּיר" האָט כלומר'שט ברעה צו פארבעסערן פריינט־לאכע קאָפּעראציע צווישן די אידן, אראָ־בער און דער רעגירונג, פארלירט ער אבער ניט קיין עלעגענהייט, כדי ארויסצובריי־נגען אין געוועזענע געוועזענע שעדיגנדע און אין געוויסע פאלן כמעט ניט אנווענדבארע באהאנדלונגען, וועמענס ווירקונג (אויב ניט דער צוועק), קאָן זיין בלויז צו דיסקריעדיטירן די אידישע דערגריי־כונגען, מבטל צו מאכן די אידישע דערגריי־כונגען אין פּאַלעסטינע, און צו דערמוטיק־ן די אומפריינטלאכע עלעמענטן פון דער אראבישער באפעלקערונג.

5. אויסער זיינע ספּעציפיש פאר־שלאָגן (וועלכע זיינען פאקטיש אזוי אומ־קלאָר און אומגאטיראלאך, אז עס איז ניט לייכט עפּטצושטעלן זייער גענויע באדייט־טונג), איז דער "ווייסער פּאַפּיר" געשאפן געווארן אין א גייסט, וועלכער איז ניט פון א רעגירונג, וואָס איז ערנסט פאראי־טערעסירט אין דער שאפונג פון דער אי־דישער נאציאָנאלער היים, אָדער וועלכע פארשטייט, אז זי האָט אין דער באציאונג

אויפגעלאָזט פאראנטוואָרטלאכקייטן וועלכע פאדערן ניט בלויז א פאדערן פון דער אי־דישער רעגירונג האָט ארויסגעבראכט אין א מעמאָראנדום, וואָס איז איצט צוגעשטעלט געווארן צו דער ענגלישער רעגירונג. דער מעמאָראנדום, וואָס שטעלט מיט זיך פאר דער ערשטער אפיציעלער ענטפער אויף דעם "ווייסן פּאַפּיר", איז צוגעגרייט גע־ווארן אונטער דער אויפזיכט פון דער אי־דישער אגענטור, דורך לעאָנאָוויטין, דער באוואוסטער עקספּערט אין פּאַלעסטי־נער ענינים, און געוועזענער פּאָליטישער סעקרעטאר פון דער ציוניסטישער וועלט עקזעקוטיווע.

דער מעמאָראנדום, כאַראַקטעריזירט דעם "ווייסן פּאַפּיר" אלס "באַדויערלאך אין אינהאלט און ניט־ווייניקער באַדויער־לאך אין זיין טאָן און אין זיין אויסקוק". די קריטיק קען דעם "ווייסן פּאַפּיר" ווערט דאָן ארויסגעבראכט אונטער די אויפשריפטן:

1. דער "ווייסער פּאַפּיר" מיסרעפּרע־זענטירט אין טייטשט פאלש אויס דעם מאנדאט.

2. דער "ווייסער פּאַפּיר" שטעלט אוועק פּרינציפּן, וועלכע מאַדיפיציר'ן אין די ווכטיקסטע איינצעלהייטן, די פאליס־וואָס אין פארקערפערט אין דעם "ווייסן פּאַפּיר" פון 1922, צו דעם אומגנסטן פון די אידן. די דאזיקע פּרינציפּן דערלאָזן אזוי ניט די נאָרמאלע אנטוויקלונג פון דער אי־דישער נאציאָנאלער היים, אזוי ווי עס איז נעפאלגט געווארן אין דעם מאנדאט.

3. כאטש דער "ווייסער פּאַפּיר" איז געשטיצט כלומר'שט אויף דעם רעפּאָרט פון סער דזשאָן סימפּסאָן, גיט ער נאָר א פאלש איינדרוק וועגן זיינע אויספירונ־גען אין א צאָל פון ווכטיקע פּונקטן, און בעת עס ווערן אונטערגעשטראָכן די יע־ניקע הויפּט פּונקטן פון דעם רעפּעראָט, וועלכע קאָנען אנגעוואנדט ווערן צום אומגונסטן פון די אידן, ברענגען אבער דער "ווייסער פּאַפּיר" ניט ארויס דעם אמת'ן באַראַקטער פון די קאָנסטרוקטיווע פאר־שלאָגן וועלכע שטעלן מיט זיך פאר דעם הויפּט אינהאלט פון סימפּסאָנס ערגילטי־קע רעקאָמענדאציעס.

4. כאטש דער "ווייסער פּאַפּיר" האָט כלומר'שט ברעה צו פארבעסערן פריינט־לאכע קאָפּעראציע צווישן די אידן, אראָ־בער און דער רעגירונג, פארלירט ער אבער ניט קיין עלעגענהייט, כדי ארויסצובריי־נגען אין געוועזענע געוועזענע שעדיגנדע און אין געוויסע פאלן כמעט ניט אנווענדבארע באהאנדלונגען, וועמענס ווירקונג (אויב ניט דער צוועק), קאָן זיין בלויז צו דיסקריעדיטירן די אידישע דערגריי־כונגען, מבטל צו מאכן די אידישע דערגריי־כונגען אין פּאַלעסטינע, און צו דערמוטיק־ן די אומפריינטלאכע עלעמענטן פון דער אראבישער באפעלקערונג.

5. אויסער זיינע ספּעציפיש פאר־שלאָגן (וועלכע זיינען פאקטיש אזוי אומ־קלאָר און אומגאטיראלאך, אז עס איז ניט לייכט עפּטצושטעלן זייער גענויע באדייט־טונג), איז דער "ווייסער פּאַפּיר" געשאפן געווארן אין א גייסט, וועלכער איז ניט פון א רעגירונג, וואָס איז ערנסט פאראי־טערעסירט אין דער שאפונג פון דער אי־דישער נאציאָנאלער היים, אָדער וועלכע פארשטייט, אז זי האָט אין דער באציאונג

דעם ארטיקל 2, וועלכער פאָדערט פון דער מאנדאטן מאכט צו "שאפן אזעלכע פּאָ־ליטישע, אדמיניסטראטיווע און עקאָנאָ־מישע באדינגונגען", וואָס זועלן פארזיכערן די שאפונג פון דער אידישער נאציאָנאלער היים. דער מעמאָראנדום וויזט אָן, אז דער ארטיקל 2 ווערט נאָר דאמאָלט באנוצט אין דעם "ווייסן פּאַפּיר", ווען עס ווערט זיך ווענן "דער שוץ פון די רעכט פון דער ניט אידישער באפעלקערונג".

דער מעמאָראנדום וויזט אָן, אז דער "ווייסער פּאַפּיר" האָט, אין זיינע פאר־שלאָגן בנוגע אימיגראציע און לאנד־קאָלאָ־ניזאציע, זיך געשטיצט אויף דעם ארטיקל 2 פון דעם מאנדאט, וועלכער פאָדערט, צו "שיצן די ציוויל און רעליגיעזע רעכט פון אלע טיילן פון דער פּאַלעסטינער באַ־פעלקערונג". דער מעמאָראנדום באשטרייט אז "דער שוץ פון ציוויל'ע רעכט" פון וועל־כען עס איז איינוואוינער פון פּאַלעסטינע, מיינט, אז ער דאַרף פארזאָרגט ווערן פון דער רעגירונג מיט לאנד אָדער מיט אר־בעט; אָדער א פּאַלעסטינער איינוואוינער זאָל האָבן דאָס רעכט צו פאָדערן פון דער רעגירונג, אז זי זאָל עפּעס טאָן בנוגע דער לאנד־קאָלאָניזאציע אָדער אימיגראציע.

דער מעמאָראנדום קריטיקירט דעם אופן וויי אזוי דער "ווייסער פּאַפּיר" באַ־נוצט זיך מיט דעם ארטיקל 6 פון דעם מאנדאט, זאָגנדיק, אז עס איז די פליכט פון דער אדמיניסטראציע צו פארזיכערן, אז די אָפּזייצע פון "אנדערע טיילן פון דער באַפעלקערונג" זאָלן ניט פארלעצט ווערן דורך דער אידישער אימיגראציע. אויך איז די פליכט פון דעם מאנדאט צו דערמוטיק־ן א געדיכטע קאָלאָניזאציע פון אידן אויף לאנד, אבער דאָס דאַרף שטענדיק זיין אונטערגעוואָרפן אונטער די פריער דער־מאָנטע באדינגונגען". דער מעמאָראנדום האַלט, אז די דאזיקע אויסטייטשונג איז א "ניט נאָרמאלע און עדעדייטע".

דער מעמאָראנדום וויזט אָן, אז בעת דער ערשטער טייל פון דעם דערקלערונג ארטיקל זעקס פון דעם מאנדאט איז בלויז א תנאי, איז אבער דער אנדערער טייל פון דעם זעלבן ארטיקל א אָפּזייטווע פאר־פליכטונג, דער מעמאָראנדום וויזט אָן, אז עס איז ניט דערלאָזבאר, אז דער ארטיקל 6 פון דעם מאנדאט זאָל אויסגעטייטשט ווערן אזוי, אז זיין ערשטער טייל ("ניט צו פארלעזן די אָפּזייצע פון דעם' אנדערן טייל פון דער באַפעלקערונג") איז סותר די אויספירונג פון דער צווייטער אָפּזיי־ווער פארפליכטונג, וואָס עס לייגט אויף אויף דער מאנדאטן מאכט דער אנדערער טייל פון ארטיקל 6 (צו דערמוטיק־ן די אי־דישע קאָלאָניזאציע אויף לאנד).

דער מעמאָראנדום זאָגט דאָן: "עס הייסט, אז די ציוויל און רעליגיעזע רעכט פון דער אראבישער באַפעלקערונג דאַרפן ניט פארלעצט ווערן. די פּראָבע פון רע־ליגיעזער רעכט ווערט ניט באַרירט דורך דער דאזיקער דיסקוסיע. וואָס איז שייך צו די ציוויל'ע רעכט פון דער אראבישער באַפעלקערונג, אזוי איז שווער צו פאר־שטיין, ווי אזוי מען קאָן דערפון ארויס־דרינגען, אז ערער אראבער אין פּאַלעסטי־נע דאַרף באַזאָרגט ווערן מיט לאנד און אַרבעט, איידער עס ווערט אריינגעלאָזט א אידישער אימיגראנט, אָדער איידער א

אויפגעלאָזט געווארן אין דער אי־דישער אגענטור האָט צוגעשטעלט צו דער ענגלישער רעגירונג

אויפגעלאָזט פאָדערט פון דער אי־דישער אגענטור אויף דעם "ווייסן פּאַפּיר" אז "אלע אויפלאָגן פּאָ־ליטישע, אדמיניסטראטיווע און עקאָנאָ־מישע באדינגונגען", נאָר אז אק־טיווע און פּאָזיטיווע קאָאָפּעראציע".

נאָכדעם ווי עס ווערט ציטירט די באַל־פור דעקלאַראציע און די סטייטמענט פון באלפור, לאיד דזשאָרדזש און ראָבערט סעסיל, וועלכע האָבן דערקלערט, אז די שאפונג פון דער אידישער נאציאָנאלער היים וועט "ניט שוץ פון די רעכט פון דער ניט אידישער באַפעלקערונג".

דער מעמאָראנדום וויזט אָן, אז דער "ווייסער פּאַפּיר" האָט, אין זיינע פאר־שלאָגן בנוגע אימיגראציע און לאנד־קאָלאָ־ניזאציע, זיך געשטיצט אויף דעם ארטיקל 2 פון דעם מאנדאט, וועלכער פאָדערט, צו "שיצן די ציוויל און רעליגיעזע רעכט פון אלע טיילן פון דער פּאַלעסטינער באַ־פעלקערונג". דער מעמאָראנדום באשטרייט אז "דער שוץ פון ציוויל'ע רעכט" פון וועל־כען עס איז איינוואוינער פון פּאַלעסטינע, מיינט, אז ער דאַרף פארזאָרגט ווערן פון דער רעגירונג מיט לאנד אָדער מיט אר־בעט; אָדער א פּאַלעסטינער איינוואוינער זאָל האָבן דאָס רעכט צו פאָד

ברודער מאָרד

העכסט אינטערעסאנטער און שפּאַנענדער ראָמאַן

(פאָרזעצונג)

— ווייס מען שוין אין שלאָס, אז דאָס דאָס זילבער איז די דאָזיקע נאכט גע'גנב'־עט געוואָרן?

— עס ווייסן דערפון נאָר צוויי דינער. איך האָב זיי בעהייסן שווייגן, ביז איך וועל איבעררייד מיט אייך וועגן דעם דאָ־זיקן פאַל.

— דו האָסט גוט געטאָן, סמיט. — ווייס נאָך ווער פון דער גנבה?

— גראַף געיאַרג אין הייגט אויפגע־שטאַנען פריער ווי געוויינלאַך, און איז ארומגעגאַנגען אין הויף. די דינער האָבן אים דערציילט, וואָס עס איז געשעען.

דאָס איז גראַף אלפרעד שטאַרק ניט גע־פעלן, ער האָט אָבער איצט גאַרנישט ניט געקאָנט העלפן.

— נו, גיי דיך צו דיין באַשעפטיקונג און רעד ניט פיל איבער דער גנבה, — האָט גראַף אלפרעד געזאָגט, — איך גלויב ניט, אז מר. לעבלאַן זאָל עס טאָן, ווייל מען האָט אים מיר רעקאָמענדירט אלס א דזשענטעלמאַן און אנשטענדיק מענש. איך וועל באלד מיך אנטאָן און וועל גיין זעען, וואָס דאָרט איז געשען און וואָס איך זאָל איצט טאָן.

קוים איז דער אלטער פאַרוואַלטער ארויסגעגאַנגען, איז גראַף אלפרעד אויפ־געשפּרונגען און האָט אנגעהויבן צו זוכן אין זיין בוזים קעשענע. וואָו ער פלעגט אייך דאָס שליסל פון זיין קאַסע־קאַסטן, — דער שליסל איז ניט געווען. ער האָט ווירקלאַך אים פאַרגעסן אין קאַסע־קאַסטן.

ווי א וואַנזיניקער איז ער געלאָפן אין זיין שרייב צימער. דאָרט איז אלעס גע־ווען אין אָרדענונג. דאָס מעבל איז געשטאַ־נען אין אָרדענונג, אויפ'ן שרייב־טיש זיי־נען געלעגן די פּאַפּירן אין אָרדענונג, דער קאַסע קאַסטן איז געווען פאַרמאַכט און דער שליסל האָט געשטעקט אין שליסל־לאָך. — אלעס ווי ער האָט געלאָזן ביי־נאַכט.

האַסטיק האָט ער אויפגעריסן דעם קאַ־סע־קאַסטן, — אלעס איז געלעגן אין אָר־דענונג, נאָר דער מיטלסטער פאַך, וואו ער האָט געהאַלטן די באַנקנאָטן, איז גע־ווען לייערן. די באַנקנאָטן זיינען פאַר־שוואונדן און אויף זייער אָרט איז געלעגן א בריוו.

דערשראָקן, איבערראַשט און פאַרצוויי־פעלט איז גראַף אלפרעד געשטאַנען איי־ניקע מינוט פאַר זיין קאַסע־קאַסטן. ענד־לאָך האָט ער גענומען דעם בריוו, אים גע־עפנט און געלעזן.

"ליבער גראַף אלפרעד טשעזוויק:

"עס טוט מיר זייער לייד, וואָס איך קאָן לייגנער ניט בלייבן ביי אייך אין שלאָס און גנעניסן פון אייער געזעלשאַפט. פאַר וואָס איך קאָן עס ניט טאָן, וועט אייך גראַף געאַרג דערציילן. איך מוז נאָך הייג־טיקע נאַכט אוועקפאָרן פון דעם דאָזיקן שלאָס, וועלכער איז מיר געוואָרן אזוי ליב, אזוי טייער, אז איך האָב עס געפונען פאַר נויטיק מיטצוגעמען אן אנדייגק, כדי ניט צו פאַרגעסן אייך אזוי גיך. דעם דאָ־זיקן אנדייגק האָב איך געפונען אין דער קאַמער וואו עס ליגט דאָס פאַטיליען זיל־בערוואַרג פון שלאָס טשעזוויק, און אזוי ווי איך בין זיכער, אז איר זייט מיין בעס־טער פריינט, האָב איך גענומען, אלעס, וואָס איך האָב געדאַרפט גלייך ווי איר אליין וואָלט געווען דערביי.

איר האָט זייער גלייך געטאָן, וואָס איר האָט געלאָזן שטעקן דעם שליסל פון אייער קאַסע קאַסטן. מיין קאַמערדינער האָט גע־וואָלט אייך צוקוועטשן דעם גאַרגל און אריסנעמען ביי אייך דעם שליסל, ער האָט דאָס אָבער ניט באַדאַרפט טאָן, איך האָב אויך געוואָלט נעמען אייער זייגער, נאָר איר האָט זיך פונקט אויפגעכאַפּט.

איך בלייב שטענדיק אייער בעסטער פריינט.

דזשעק לעבלאַן"

— רייבער און מערדער! — האָט אויס־גערופן גראַף אלפרעד.

מער האָט ער ניט געקאָנט ריידן. ער האָט פריער געוואוסט, אז דער דאָזיקער לעבלאַן איז א שווינדלער, ער האָט אים אָבער ניט געהאַלטן פאַר אזא נידעריקן גנב, איינבערעכער, רויבער און מערדער.

— איינטלאַך, דאַרף איך צופרידן זיין וואָס איך בין פון אים לויז געוואָרן, — האָט ער פלוצלינג א זאָג געטאָן צו זיך אליין. ווען ער האָט געפונען פאַר נויטיק צו אנטלויפן ביינאַכט, האָט ער זיך גע־ווים עפּעס דערשראָקן און וועט שוין מער ניט געהאַלטן די באַנקנאָטן, איז גע־ער זיך דערשראָקן? פאַר וואָס האָט אנטלאָפן?

גראַף אלפרעד האָט איבערגעלאָזן נאָך אמאָל לעבלאַנס בריוו און האָט באַמערקט א שרעקלאַכער שטורעם. ווען דער שיינער דזשעק זאָל ניט געווען צו'גנב'ענען ביי אים דאָס געלט וועלכעס ער האָט געהאַט אין קאַסע־קאַסטן, וואָלט ער נאָך היינט אנטלאָפן, איצט אָבער האָט ער אפילו ניט קיין געלט מיט וואָס צו אנטלויפן. ער מוז בלייבן נאָך אויף עטלאַכע טעג און זיך שאַ־פען געלט. אלס אפעקון פון פאַרמעגן פון גראַף טשעזוויק האָט ער דאָס רעכט צו לייגן געלט אויף די ציטער פון זיין ברו־דער.

אזוי ווי ער איז געזעסן אזוי פאַרטראַכט, איז אריינגעקומען א דינער און האָט אים אריינגעבראַכט אויף א זילבערנעם טאַץ ציטונגען און בריוו, וועלכע זיינען נאָר וואָס אנגעקומען פון שטאָט. צווישן די בריוו איז איינער געווען באַזונדערס א גראַבער און שווערער. דער אדרעס איז געווען געשריבן פון אן אומבאַקאַנטער האַנט.

גראַף אלפרעד האָט האַסטיק אויפגערי־סען דעם דאָזיקן בריוו. ווי גרויס איז גע־ווען זיין דערשטוינונג, ווען ער האָט גע־פונען אין בריוו די באַנקנאָטן, וועלכע דער שיינער דזשעק האָט ביי אים אַרויסגע־נגב'עט פון זיין קאַסע־קאַסטן.

גראַף אלפרעד איז אויפגעשפּרונגען פאַר פרייד: ער האָט זיין געלט צוריק! ער קאָן שוין אנטלויפן! לעבן געלט איז גע־לעגן א בריוו, געשריבן מיט לעבלאַנס האַנטשריפט.

גראַף אלפרעד האָט געלעזן דעם בריוו. "ליבער גראַף:

(פאָרזעצונג קומט)

אידישער ענטפער אויף דעם "ווייסן פּאַפּיר"

(פאָרזעצונג פון זייט 2)

שער אנענטור, מוז אנגעווענדעט ווערן דער פּרינציפּ פון אנשטעלן אידישע אר־בעטער." דער מעמאָראַנדום ווייזט אָן, אז דעם 6טן אוגוסט, 1930, האָט די ענ־גלישע רעגירונג אויסגעריכט איר גריוס־קייט פון אנערקענען די פאַרבריטערטע אידישע אנענטור, וועמענס קאַנסטיטוציע אנטהאַלט אַרטיקלען, קענן וועלכע דער "ווייסער פּאַפּיר האָט איצט אויסגעזעצט.

דער מעמאָראַנדום ציטירט דאָן אייניי־קע שטעלן פון רעגירונגס קוואַלן וואָס באַ־ווייזן, אז די רעגירונג האָט געוואוסט וועגן דער עקזיסטענץ פון דעם קרן קימת און וועגן זיינע מעטאָדן אנצושטעלן בלויז אר־דישע אַרבעטער אויף אידיש לאַנד. איבע־ריגנס, ווייזט דער מעמאָראַנדום אָן, אז דער אַרטיקל 6 פון דעם מאַנדאַט פאַ־דערט, אז די אידישע אנענטור "זאָל אנ־נעמען אזעלכע שריט אז עס זאָל פאַרזי־כערט ווערן, אז דאָס לאַנד, וואָס ווערט איינגעקויפט פאַר דער אידישער קאָלאָני־זאַציע מיט די אידישע געזעלשאַפטלאַכע פאַנדן, זאָל ניט ווערן אַן אביעקט פון ספּע־קולאַציע. נאָר אַז עס (דאָס לאַנד) זאָל באַ־נוצט ווערן פאַר דעם צוועק, פאַר וועלכן עס איז געקויפט געוואָרן".

לויט דער קריטיק פון דעם "ווייסן פּאַ־פּיר" צו דעם דאָזיקן פּונקט איז צו פאַר־שטיין, אז די ענגלישע רעגירונג באַטראַכט אלס איר פליכט, לויט'ן מאַנדאַט, איינצו־פירן א געזעץ וואָס זאָל אומעגלאַך מאַכן דעם אידישן נאַציאָנאַל פאַנד אנצוהאַלטן לאַנד אויף דעם באַדינג, אז עס זאָל ניט קאָנען פאַרקויפט ווערן, אָדער אז עס זאָלן מוזן אנגעשטעלט ווערן בלויז אידישע אר־בעטער. די דאָזיקע שטעלונג פון דעם "ווייסן פּאַפּיר" זאָגט דער מעמאָראַנדום, קענן דעם אַרטיקל 6 פון דעם מאַנדאַט, צוליב דעם וואָס עס ווערט געפאָדערט א געזעץ וואָס זאָל שטערן דער אידישער אנענטור אָדער דעם אידישן נאַציאָנאַל פאַנד, אנצונעמען ווירקזאַמע מיטלען "כדי צו פאַרזיכערן, אז דאָס לאַנד וואָס איז גע־קויפט געוואָרן פאַר אידישער קאָלאָניזא־ציע מיט דער הילף פון אידישע געזעל־שאַפטלאַכע פאַנדן, זאָל באַנוצט ווערן נאָר פאַר דעם דאָזיקן צוועק".

דער מעמאָראַנדום שטעלט זיך דאָן אָפּ אויף דעם אופן ווי אזוי דער "ווייסער פּאַפּיר" טייטשט אויס דעם אַרטיקל 11 פון דעם מאַנדאַט. ער זאָגט, אז די ענגלי־שע רעגירונג האָט אַרויסגעוויזן דעם וואוּנש געגען אונטערצושטרייכן יענע אר־טיקלען פון דעם מאַנדאַט, וועלכע באַגרע־ניצן די פאַרפליכטונגען פון דער רעגירונג לגבי דער אידישער נאַציאָנאַלער היים. און פון דער אנדערער זייט ניט די רעגי־רונג א זייער באַגרעניצט אויסטייטשונג פון יענע פונקטן פון דעם מאַנדאַט, לויט וועלכע, עס פאָדערט זיך צו שאַפן די אי־דישע נאַציאָנאַלע היים. דער מעמאָראַנ־דום קריטיקירט דאָן די אויסטייטשונג, וואָס דער "ווייסער פּאַפּיר" גיט צו דעם טייל פון פּאַראַגראַף 11 פון דעם מאַנדאַט אין וועלכן עס רעדט זיך וועגן די אראַנ־זשירונגען וואָס דאַרפן געמאַכט ווערן צווישן דער פאַלעסטינער רעגירונג און דער אידישער אנענטור, אין באַצוג צו עפנטלאַ־כע אַרבעטן און צו דער אנטוויקלונג פון די נאַטירלאַכע ריכטימער פון פאַלעסטי־נע. דער "ווייסער פּאַפּיר" ברייגנט אויס, אז די דאָזיקע אַרנזשירונגען צווישן דער פאַלעסטינער רעגירונג און דער אידישער אנענטור, זיינען, לויט דעם פּאַראַגראַף 11 פון דעם מאַנדאַט, "דערלויבט, אבער ניט פאַרפליכטענד".

(פאָרזעצונג מאָרגן)

טראַוולט
דורכאויס מיט קענעדיען פּאַסיפיק
וועג

צו דער

אלטער היים

דירעקטע טריינס
ספּעציעלע קאַרס

ביז צום שיף אין וו. סעינט דזשאָן, נ. ב.
פאַר דעצעמבער אפשווימונג

דאַטשעס אף יאַרק — — דעצעמבער 5
דאַטשעס אף ריטשמאָנד — — דעצעמבער 12
מאַנטקלעיר — — — דעצעמבער 13
דאַטשעס אף אטאַל — — — דעצעמבער 16

נידעריקע פּעירס אין פאַרלויף פון דעצעמבער

בוקט איצט מיט וועלכן ס'איז אגענט פון דער

CANADIAN PACIFIC

עקספּקורסיעס צום פּאַסיפיק קאָוסט און איסטערן קאַנאַדע אויך

פאַר אייך און אייערע

איך דאַרף עס באַשליסן

דאָס וועט די צוקונפט אָנגרייטן פאַר אייך? עצן, צוואַנציק אָדער דרייסיק יאָר פון איצט. וואָס וועט זיין אייער עקאָנאָמישער צו־שטאַנד? היינט קאָן אפשר די דאָזיקע פראַגע ראַנטירן די מעגלאַכקייטן פון מאָרגן? דער־קליגנען ווי אַן אבסורד, קאָנט איר אָבער גאָ־פאַרגנג באַווייזן, אז די דאָזיקע פראַגע אנט־האַלט אַן עכמע פראָבלעם וואָס יעדע מיידל דאַרף עס נעמען אין אָנבאַראַכט.

די האָפענונג אליין טראָגט ניט קיין גאַראַנטיע פאַר עקאָנאָמישער זיכערקייט. די קלוגע מיידל לייזט די פּראָבלעם דורך לייף אינשורענס — בויט א פעסטונג פון זיכערקייט דורך די יאָרן — שניידט די באַלויגונג פון איר חכמה מיט א רויאיקן געדאַנק און א צוקונפט פון גאַראַנ־טירטער אומאָפּהייניקייט.

א פּאַסטקאַרד צום אדרעס אונטן
וועט אייך ברייגנען פולע אינפאָר־
מאַציע פון די פולע דערגרייכונגען
פון מיוטשועל לייף אינשורענס.

THE
MUTUAL LIFE
ASSURANCE COMPANY
OF CANADA
WATERLOO, ONTARIO
Established 1869

סיימאָן סטאַקהאַמער, פאַרטרעטער
Third Floor, Lindsay Bldg.
Winnipeg, Man.

עדמאָנטאָן

עדמאָנטאָנער נאָטיצן

מר. און מרס. מ. בייקער און זון (פריער קלאַרא פייקאָף, פון ווינניפּעג) זיינען אין עדמאָנטאָן, וואו זיי וועלן מאַכן זייער היים.

* * *

די "המאור" סאָסייטי האָט אָפּגעהאַלטן א פאַרזאַמלונג אין תלמוד תורה קלוב־צי־מערן. דער וויצע־פּרעזידענט האָט געהאַל־טען א קורצע רעדע. דער הויפּט רעדנער איז געווען מר. א. אסאַווסקי, פון ווינני־פּעג. מר. ה. מאַרגאַלים, אויך פון ווינני־פּעג, האָט גערעדט וועגן אימיגראַציע פּראָבלעמען אין קאַנאַדע. טיי איז סער־ווירט געוואָרן.

* * *

דער קאָונסיל פון אידישע פרויען וועט דורכפירן אַ באַזאַר דעם 28טן דעצעמבער, אין תלמוד תורה זאַל. אלע קלובן פון שטאָט וועלן האָבן ביידלאַך. אין אָוונט וועט פאַרקומען א טאַנץ.

* * *

מר. און מרס. ה. א. פרידמאַן האָבן דורכגעפירט א טאַנץ לכבוד מיס מאַזאַ גאַלדבערג, פון קאַלגאַרי, וועלכע שטודירט דאָ אין אוניווערסיטעט. דער עולם האָט פאַרבראַכט א פריילאַכן אָוונט. מרס. מ. י. ליבערמאַן, מרס. דזש. קריסטאַל און מרס. נ. יאַנג האָבן ארויסגעהאַלטן דער "האוסטעס".

מרס. י. באַלצאַן, וועלכע האָט פאַר־בראַכט די זומער מאָנאַטן אין ניו־יאָרק און האָט אויף איר דייזע צוריק זיך אָפּ־געשטעלט אין סאַסקאַטון ביי איר זון דר. און מרס. ד. מ. באַלצאַן, איז איצט אין עדמאָנטאָן דער גאַסט פון איר צווייטן זון, מר. און מרס. ה. באַלצאַן.

* * *

דער "אַלד פאָוקס ברידזש קלוב", האָט אָפּגעהאַלטן א ברידזש אין דער היים פון מרס. י. וואול. מרס. פאַלסקי איז געווען די "האוסטעס". מרס. וו. ווייסמאַן און מרס. דזש. האַרטיג, האָבן געוואונען די פּריין.

* * *

מר. און מרס. קערטז, און טאַכטער, פון ווינניפּעג, זיינען צו גאַסט ביי מר. און מרס. וועדשאַף.

* * *

מיס סאַלי שאַו, האָט געגעבן א פאַרטי פאַר קינדער אין דער היים פון מרס. ה. בלומפילד.

* * *

מיס איוואַ גודמאַן האָט דורכגעפירט א פאַרטי פאַר אירע פריינט.

* * *

די אירן פון וועגרעוויל וועלן דורכפירן אונטאָג א שמחה לכבוד דער דערעפענונג פון דער נייער שול.

* * *

מר. און מרס. ב. וואול, פון קאַלגאַרי, זיינען דאָ צו גאַסט. דר. און מרס. ב. שלייען פון מונדייר, זיינען דאָ געווען צו גאַסט.

יהודית.

—(::)—

לעזער פון "דאָס אידישע וואָרט"
גלויבט איר אין קאַנסעפּראַציע. דאָן פאַרוואָס ניט פאַטראָניזירן דעם איינציקן דענטיסט, וועלכער אַרווערטיזט אין "דאָס אידישע וואָרט".

DR. J. W. MacQUEEN
דענטיסט
שטונדן פון 9 ביז 5.30
אונטן, שבתים און האָלידייס ביי אָפּאָינטמענטס
10 פּראָצענט דיסקאָונט צו אַלע קונדסקרייבער פון "דאָס אידישע וואָרט".
Phones: 24 762; Res. 82 542
200 Moser-Ryder Blk.

דר. דזשאָן ע. ווילקינסאָן, דענטיסט
M.D.S., L.D.S.
Phone: Office 24 665; Res. 31 693
520 Tegler Bldg., Edmonton, Alta.

DR. W. A. MORGAN
Dentist
דענטאַל פלייטס. "בריידזש וואָרק"
איבערן פאַנטייזשעס טעאַטער
102 Brown Building, Edmonton, Alta.
Ph. 24 918—Res. 25 487

DR. JOHN F. HARRIS
דער אלטער ראַיעלער כיראָפּראַקטאָר
108 Pantages Bldg. Ph 25 332
EDMONTON

J. ERLANGER
Optometrist
303 TEGLER BLDG.
אויגן עקזאַמענירט — גלעזער צוגעפּאַסט
איבונגען צו קאָרעגירן די אויגן

פוס באַקוועמלאַכקייט
איז אין א גרויסער מאָס אָפּהייענינג פון
א גוטן שומייקער
זעט
LAMB BROS.
מיר קומען און מיר דעליווערן
מעלעפאָנירט 22 235
Cor. 5th and Jasper, Edmonton

DR. J. C. SHARP
דענטיסט
אפיס שטונדן, 9 ביז 5
אונטן ביי אָפּאָינטמענטס
Office Ph 24718; House Ph 82246
Ste. 103 Pantages Theatre Bldg.
Cor. Jasper Ave. and 102nd St.
EDMONTON, ALTA.

J. E. AMYOT, M.D., C.M.
פיזישאַן און כירורג
אקושאַר — פרויען קראַנקהייטן
Ph 25 335; 27 508 Res. 9918-108 St.
105 Brown Bldg., 10215 Jasper Ave.
(Over Pantages Theatre)
EDMONTON, ALTA.

היטס דראַג סטאָר
קאָר. דזשאַספּער עווע. און 97טע סט.
טעלעפאָן 21 678
19 יאָר דערפאַרגרייכע דראַג ביזנעס
צו אייער באַדינונג און אונזער ספּע־ציאַליטעט אין פּרעסקריפּשאָנס.
פרעגט אייער דאָקטאָר.
HEATH'S DRUG STORE
Cor. Jasper Ave. & 97th St.
Phone 1678 Edmonton, Alta.

אין זייער לענגערן לעבן פלוס גענייטער אויסגעצייכנטקייט און שיינקייט וואָס דויערט ביז צום סוף, ווערט געפונען די אורזאַך וואָרום מענער פאָנגען אָן יעדן יאָר מער ליב צו האָבן.
LA FLECHE
TAILORED CLOTHES

בעסערע שיך געמאַכט אדער פאַרריכט
פאַר ווייניקער געלט
GOODYEAR
SHOE MANUFACTURING CO.
10161 100a St., Edmonton, Alta.

44טער אניווערסערי סייל
JACKSON BROS.
עטאַבלירט 1886
ליידיס זייגערלאַך
ליידיס 15־דזשועל דזשעקסאָן בראַוערס ספּעשל מאַוואוועטנס, סיי אין גרינע, בלוע אָדער ווייסע נאַלדיטילר קייסעס מיט סיקס בענד. רעג. $10.00
סייל פּרייז $7.50
מענערשע זייגערס
מענס סטראַאַ זייגערס אין א הונדערט פאַרשיידע־נע שייפּס און סטיילס
15־דזשועל באַלוכטענער דזשעל און ווייזערס, קוישאַן שייפּ, קייליאַכדיקע נלאַז, כראָם פיניש קייס מיט לעדער סטראַאַ. רעגולאַר $9.00
$6.75

מיט פאַרגענינג וועלן מיר אייך באַדינען מיט
געז, אויל און אקסעסאָריס
בעסטערי סערוויס
טייער וואולקאַניזינג
קאָר לאונדרי
Garneau Service Station
William Reed, Prop.
8605, 109th St., Cor. 86th Ave.
Phone 32 796
EDMONTON, ALBERTA

אַליצדיינג צו בויען א היים
מיר הענדלען קוואַליטי בילדינג מאַטעריאַלז
אונזער ציל איז צופרידן צושטעלן
J. C. BURGER LUMBER CO. LTD.
South Yard 8604-103 Street
West Yard 11004-124 St.

TRUDEL FUR MFG. LTD.
פּריינג פאַרם

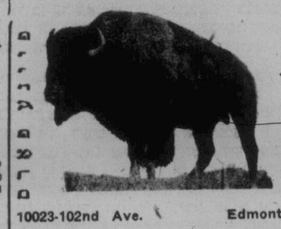

10023-102nd Ave. Edmonton

PHOTOS
אין יעדער פאָטאָ
איז אָפּגעשפּיגלט
דער צויבער און
פּערזענלאַכקייט
פון
דער פּערזאָן
Phone 25 444
פאַר אן אָפּאָינטמענט
McDERMID STUDIOS LTD.
10133 - 101st St. Edmonton, Alta.

עדמאָנטאָן

נעשאָנאַל קליידער

אייער בעסטער אינוועסטמענט. פאַר יעדער אנגעלעגנהייט אין סטייל, אין באַקוועמלאַכקייט, אין טראָגן און אין ווערט.

פאַרקויפט בלויז דורך נעשאָנאַל שאָפּס
דירעקט צו דעם טרעגער צו אונזער
איין־און־איינציקן פּרייז.
סוטס, פּאַל קאָוטס
אָווערקאָוטס און טאָקסידאָס
$23.00
National Clothes Shops
10118 JASPER AVE.
EDMONTON ALTA.

MY VALET CLEANERS
קעש און קערי פּריינג
סוטס, קלינד און פּרעסד ------- .75
אָווערקאָוטס, קלינד און פּרעסד -- $1.00
ספּרינג קאָוטס, קלינד און פּרעסד, .75
ליידיס דרעסעס, סילק אָדער וואָל, .85
פּליין, קלינד און פּרעסד ----- .85
ליידיס קאָוטס, קלינד און פּרעסד - $1.00
באַטערפליי קאָוטס, קלינד־פּרעסד .75
9352 106 A AVE. EDMONTON

PRINCESS BEAUTY PARLORS
ספּעציאַליסטן אין מאַרסעלס, וואַטער וויוויינג, מאַניקיורס און פּעדיקיורס
Ste. 212 Mosher-Ryder Blk., Edmonton
Res. Ph 25590 Office Ph 27 502

איר סייפט 50%
ווען איר שיקט אייער קלינינג צו די
דאָלער קלינערס
11217 JASPER AVE.
PHONE 23 513

גוטע פּרינטינג
צו דער ריכטיקער פּרייז.
מיר ספּעציאַליזירן זיך אין סייל פאָוסטערס
RELIABLE PRINTING CO. LTD.
9920-101 St Street Ph 24 078

ווען אייער קאַר דאַרף אַטענשאָן
בריינגט עס צו אונז. בעסטע צופרידנהייט
אויל, געז, גרייזינג, קאָר וואַשינג
טייער ריפּערס, בעסערע טשאַרדזשינג
און א. וו.
CLEATOR'S GARAGE
W. V. E. Cleator, Prop.
Phone 22293
10034-103rd Ave. Edmonton, Alta.

Mrs. JAMES JONES
האַלסייל און ריטייל
קוואַליטי פיש פון לייקס און ים
מיר דעליווערן
CITY FISH MARKET
Phone 22 531 Edmonton

EDMONTON RUBBER STAMP CO. Limited
מאַנופעקטשורערס פון
ראַבער סטעמפּס און קאָרפּאָריישאָן סילס
10037-101A AVE.
PHONE 26 927 EDMONTON

בעסטע באַדינונג אין שטאָט
איר קאָנט פאָרן מיט באַקוועמלאַכקייט
אויב איר וועט קויפן אייער
געז, אויל און גרייזעס
פון אונז
קאָר גרייזינג און וואַשינג
טייערס
טייער ריפּערס און אקסעסאָריס
Medico Service Station
"Note the Natural Turn"
W. A. LEONARD
Phone 72 436
11052 101st Street, EDMONTON

National Blend Tea & Coffee Company
Sign of The Big Pot, Opp. The Bay
קאַפע
נעראָסטעט און געמאָלן פריש טעגלאַך
אייסגעקליבענע טייען פונם נייעם קראָפּ
צוזאַמענגעשטעלט צוצופאַסן די
וואַסער פון דעם דיסטריקט
מעיל אָרדערס העפלאַכסט נעבעטן
טעלעפאָן 22 753

טאָג און נאַכט באַדינונג
NEW EDMONTON TURKISH BATHS
דער איינציקער וועג צו געזונט

בעדער
טערקישע, עלעקטרישע, פּרוסענע הייץ, סטים, אלקאַראַל, יוקאַליפּטוס, קאַמאַנאַס אויל, שאַווער, סאַלפּער, ים זאַלץ

מאַסאַזשן
מאַנופּולירשאַן, עלעקטריק.

פריסטענגס פאַר רומאַטיזם און פאַרקילונגען
פרויען טעג — מאָנטאָג און דאָנערשטאָג פון 1 ביז 6 נאַכמיטאָג
מיר לאָרן אייך אין צו באַקומען אונזער סיסטעם
א. נ. דזשוויצא, מענערזשער
Gibson Block, Jasper and 96th St. Phone 22 581

לאָמבאַר און מילאַרבעט

א פולשטענדיקער סטאָר פון טרוקענעס מאַטעריאַל צו נידעריקע פּריזן
מיר מאַנופעקטשורן סטאָר און אָפּס פיקסטשורס אין האַרטע אָדער ווייכע געהילץ
לאָזט אונז אייך געבן א פּרייז.
W. H. CLARK & CO. LTD.
109 St. Edmonton Phone 24 366

קומט יונג ווערן... :: פון ישראל טרוט (דערציילונג)

1

קיין גרויסער למדן איז ר' משה אין דער אלטער היים אויך קיינמאל ניט גע־וועזן. ער פלעגט אפילו אין די קליינע אותיות זעלטן אריינקוקן, אבער אין שול פלעגט ער גיין אפט. ווייל אויסער דאור־נען איז אים קיין זאך ניט אנגענאנגען.

ווען אירן מיט טליתים בשעת לייענען גייען ארויס אין שול־הויף, כאפן א שמור־עס וועגן נגידים, פאליטיק און וועגן שטעטל, שארפט ר' משה אויף אן א שפיץ אויער און כאפט בנגבה א הער, וואס עס קומט פאר, אבער מישן זיך אין פרעמדע ענינים האט ער פיינט געהאט, און צר־ליב וואס? ס'וועט אים דען רייכער מאכן, אדער קלוגער? ניין, ר. משה האלט, אז אזוי ווי א מענש ווערט געבוירן, אזוי שטארבט ער־און — אין חדש תחת השמש געווען איז ער א שניידער. פון די יונג־סטע יארן האט ער געארבעט פאר פישל דעם טויבן, און ווען ער האט תחונה גע־האט האט ער געמאכט א טיש פאר זיך. ביסלאכווייז האט ער אויסגעצאלט "זינ־גערן" פאר דער מאשין און איז געבליבן א באלעבאס פאר זיך אליין.

די ארבעט האט ער ליב געהאט און געווידמעט איר אלע זיינע טעג, יארן און חלומות. שפעטער האט ער שוין ניט גע־קאנט אליין ארויסגעבן די גאנצע ארבעט און ער האט צוגענומען א לערן־אינגל און אים געמאכט פאר א בעל־מלאכה, און ערשט שפעטער צוגענומען א צווייטן יונג.

האבנדיק שוין צוויי ארויסהעלפער האט ר' משה זיך שוין פארגינען א לעט צו טאן זיין געל בערדל בשעת דער ארבעט און אמאל אפילו צו פארציען א ליד.

* * *

נעקומען איז ר' משה קיין אמעריקע, ניט נאך קיין גרויסע אוצרות. און אפילו ניט נאך קיין רו. ווי געוויינלאך, מען טוט אמאל אין דער שטיל, פארבראכלטן פון אלעמען, א טראכט: עס, אפשר, ווער ווייס? ס'איז דאך אמעריקע, אפשר דארט, אין פרעמדן לאנד, קאן א שפיל טאן דאס מזל און מ'קאן ווערן א שטיקל נגיד, ס'איז דאך אמעריקע! נאר ווייניק האט ער ווען דעם געטראכט.

די ערשטע טעג אין נייעם לאנד, האט ער שוין ניט געקענט איינזיצן אין דער היים. ס'האט אים שוין געצויגן צו דער מאשין. ביז די־טעג זיינען געקומען און ארויסגענומען ר' משה'ן אין זייערע קלע־פיקע ארעמס און אין גערויש. האט עס אים אויך ניט שטארק פארדראסן, דעם אלטן ר' משה'ן. מילא, איז צו א פרעמדן אבי עפעס. זאל זיין א שאפ אבי ס'זאל זיין פון וואנען צו ציען חיונה.

2

צווישן יונגע, לוסטיקע מיידלאך און יונגעלייט, עלטערע, מיטל־עלטערע מענשן זיצט ר' משה א שטילער, א צוגעבויגענער אין טומל פון מאשינען. זיצט מיט א פאר־טראכטן בליק אריינגעשניטן אין נאדל, וועלכע יאגט אזוי גיך אז ס'איז גארניט פאר זיין כח נאכצוגאנן זי.

טעג גייען. אויגן ווערן עלטער, אויערן ווערן טעמפער. מענשן ריידן ווענן אר־בעט, באלעבאטים געהאלט. מענשן באר־ווענן זיך. ביי וועמען הענט, פיס, ציינער, אויגן. האט טראגט זיך אוועק א הילכ־קער געלעבטער צווישן די מאשינען און איבער דער גאנצער פאבריק, אדער א גע־זאנג וועלכעס ווערט פארלאדן אין געהילך פון פאבריק.

און ר' משה, אן אלטיטשקער, זיצט איינזאם אויף זיין פלאץ און שווייגט. קיינעם שטעכט ער ניט אפ און איז צר־פרידן אז מען רירט אים ניט אן, און עס דוכט זיך, אז אין דעם לעבל פון נאדל ליגט עפעס א סוד, וועלכן ר' משה זוכט און קאן ניט געפינען. און טאקע ניט נאר אין נאדל, נאר אין יעדן ווינקעלע פון דער מאשין, פון געוואנט, פון פאבריק. אומע־טום א סוד . . . דער אלטער קאפ האט ניט געקאנט באגרייפן דאס נייע לעבן, די נייע ארבעט, האט ער געשוויגן. און עס האט אים ניט שטארק אינטערעסירט, וואס עס טוט זיך דאס אזוינס אויף דער וועלט.

3

געווען איז עס אין א ווינטער טאג. דער ווינט האט געדרייט דעם שניי איבער דע־כער און נאסן. דער פראסט האט זיך אנטיינגעצאפט אין אלע פאלדן פון משה'ס מאנטל און אנגעהויבן גלעטן שטעביק זיינע גלידער. האט ער זיך געשוליעט צו זיך אליין ווי ער וואלט זיך געוואלט באר־האלטן פון וועלט, קעלט און מענשן, און פון זיך אליין, ביז ער איז אריין אין פאבריק צו זיין מאשין, וועלכע פלעגט אים אינגאנצן פארשליינען. דעם טאג האט דער שאפ ניט גערוט. ארבעטער האבן זיך גע־דרייט מער ווי אלעמאל. איינער האט זיך געשושקעט מיט'ן צווייטן. די רעדער האבן זיך געדרייט שטילער, ווי זיי וואלטן זיך צוהערן צום סוד, וואס שווימט ארום אין דער פארשטיקטער לופט.

* * *

שטרייק! שרייק! די ווערטער האבן זיך אריינגעריסן אין ר' משה'ס אלטער ברוסט מיט אן אומרו, וועלכע האט צע־רודערט זיין זיינער. ער האט נאך ניט גע־וואוסט ווענן וואס דא האנדלט זיך. אבער וויסן האט ער זייער געוואלט. האבן זיך זיינע פאר'חושכ'טע אויגן צעעפנט און געבעטן ביי זיינע אינגערע חברים שטו־מערהייד, וואס דא קומט פאר. ביז דער סוד האט זיך פאר אים אנטפלעקט . . .

— ר' משה, ס'איז א סטרייק!

— וואס זשע איז?

— וועט איר סטרייקן?

— וואס איז שייך? כ'וויים? כ'וועל זעען.

— מר. משה, פונקט צען אזייגער דארף מען אראפגיין!

— נו, כ'וועל טאן וואס אלע וועלן טאן

* * *

דער קלוב פון דער יוניאן איז געווען איבערפולט מיט יונג און אלט. די לופט איז געווען רויכיק, הילכיק פון געשריי, גע־לעכטער און געיעג. פנים'ער זיינען גע־וואר־ן יום־טוב'דיק און אפן . . . ר' משה'ן האט מען געשטופט, געשטויסן און מיט־געשלעפט מיט'ן שטראם פון מענשן. ער האט זיך איבערגעגעבן דער ברויזנדיקער מאסע פון הענט, פיס און קערפערס. זיין שיקואל איז געווען איינגאנצן אין די הונ־דערטער הענט. גענוי וואס דא טוט זיך האט ער נאך ניט געוואוסט, אבער גע־וואוסט האט ער, אז ער געהערט צו דער מאסע און וואס זיי ווילן, אט די פרייריקע מוטיקע פנים'ער און ברויזנדע פאס, קאנ־נען זיי טאן אים. ער איז ניט זיינער איצט, ער איז אלעמענס.

4

און צום ערשטן מאל אין זיין לעבן האט זיך צעליט אי אים א גלוסט פון וועלכן ר' משה האט קיין מאל ניט געוואוסט, קיינמאל ניט גע'חלום'ט. נאך אזויפיל יארן, שטיל און שטום לעבן האט זיך ר' משה'ן פארגלוסט ווערן יונג.

אים האט זיך געדרוכט, אז די יונגע וועלפלאך, וואס דרייען זיך ארום אים, זיינען פול מיט לעבן און פרייד, אז אין זייערע הערצער ליגט דער גאנצער סוד פון לעבן אנטפלעקט, אז זיי ווייסן אלץ און קאנען אלץ. און אים האט זיך איצט געוואלט זיין פונקט ווי זיי אלע: לויפן, שרייען און טומלען.

האט זיך א קניטש געטאן זיין שטערן, זיינע אויגן אלטע זיינען טיפער געווארן און אין הארצן האט זיך געוויקלט א קנויל מיט אזא ווארומקייט.

ער האט ניט געקאנט באגרייפן וואס דא גייט אן, אבער ס'איז אים געווארן פרייליך און גוט. און ער האט אויסגע־שריען: איך גיי אויך!

— וואוהין גייט איר ר' משה?

— מיט אלעמען!

— גייט פיקעמן די ליין.

— גוט, כ'גיי!

— אבער מ'דארף זיך דאך שלאגן מיט די סקעבס, האט איינער גע'חוזק'ט.

— כ'וועל טאן וואס אלע טוען!

אין א פראסטיקן טאג ווען דער שניי האט ארומגענומען מיט ווינט־הענט, אין לעבן א גרויסער געביידע געשטאנען איינ־גענוועט אין זיך אן אלטער איד און גע־קוקט צו דער טיר. געוואוסט האט ער, אז מ'טאר קיינעם ניט צולאזן צו דער אר־בעט, האט ער אלעמען אפגעשטעלט און אן ווערטער געלאזט צו וויסן מ'זאל זיך אפטאקן צוריק. האט מען זיך קעגן־גע־שטעלט, האט ער אנגעהויבן שרייען, ביז אנדערע זיינען צוגעלאפן און אים געגעבן צו פארשטיין צוליב וואס ער שטייט דא און מען מ'מעג צולאזן.

5

עס איז געווען שפעט אין אוונט ווען ר' משה איז ארויס פון דעם יניאן אפיס צו גיין אהיים. דער דרויסן איז געווארן שטילער. קיין ווינט איז שוין ניט געווען, בלויז דער שניי איז געפאלן גרינג און ווארים. ער האט אויסגעשטעלט די ברוסט פארריכן דעם קאפ און אראפגעלייגט דעם קאלנער.

— ניין, גענוג! כ'וועל זיך ניט אונ־טערגעבן דער קעלט. כ'בין נאך יונג! כ'הויב אן א לעבן אויספנייי. און ר' משה האט זיך דערפילט ווי א יונגער און שטארקער מאן. געוואלט האט זיך אים איצט לויפן און שרייען אז ער איז ווי־דער געבארן געווארן און וויל זיין מיט לייטן צוגלייך. און מיט גיכע טריט איז ער אוועק אין דער טיפקייט פון דער נאכט

אהיים האט זיך אים איצט ניט געגלוסט גיין, איז ער צו צו טיר און האט זיך אפ־געשטעלט. שטייט ער אזוי און קוקט אין דער. נאכט אריין. געראנקען האבן אים אנגעהויבן צו קריכן אין־מה אריין ווי מר־ראשקעס אין א נארע. געראנקען פארשווי־דענע: שטארקע און שוואכע, יונגע און אלטע, און געדוכט האט זיך, אז זיי, די געראנקען וואקסן, צעוואקסן זיך מיט גרויסע פליגל.

גייט ער מיט א גרויסער מאסע זינגג־דיקע מענשן און ער זינגט אויך. אלע לויפן און ער לויפט אויך. אין הארצן איז גרינג און פריידיק. די מאסע איז ער — און ער איז די מאסע. גלוסט זיך אזוי זיין יונג, נאר יונג, וואלט ער דאכט זיך אלע זיינע ברידער, מיטארבעטער, אוועקגעשלעפט מיט זיך ערגעץ ווייט, און אפשר נאר נאענט: קומט ברידער יונג ווערן, קומט!

איז פארשוואונדן געווארן דער אלטער, שטילער איינגעבויגענער משה, און זיין ארט האט פארנומען אן אנדער משה, א יונגער א קרעפטיקער. הויבט אן דער ווינט ווידער דרייען דעם שניי און פאר־ציט אזא לאנגן און מורא'דיקן געזאנג און שקראבעט און קיצלט משה'ס קערפער: הע־הע, זיידעניו, שפעט אביסעלע, שפעט ר' משה, זיך פארטראכט! ווערן גלידער קעלטער, נעמט זיך דער פראסט שטיפע־ריש, קנאפן אן שטעכן משה'ס קערפער, פאלט דער יונגער מוט אין אלטן קערפער, ווערט שטיל, קומט־אן אומעט . . . און פאר זיינע אויגן שווימט דורך א בילד, אן אלט בילד, כמעט פארגעסנט:

רוסלאנד. שטעטל. רעוואלוציע. מענשן לויפן איבער די נאסן און רופן צו זיך, רופן מ'זאל גיין און שטורמעווען: קומט ברידער זיך באפרייען, און קערפערס פאלן ווי די שטרוי אונטער קאסעס אויף די נאסן. און ער, ער, ר' משה, שטייט און קוקט אין פענסטער ווי ניט אים מיינט מען. נעמט ער זיך צו דער שער און שערט. די וועלט ווערט פארגעסן און מענשן אויף־ווען צו אלט, כ'האב דאמאלסט נאך גאר־ניט פארשטאנען. צו אלט בין איך דאן געווען . . . און האט צוגמאכט די אויגן.

די נאכט האט ר' משה פארנומען לייע־נען קריאת־שמע . . . חלומ'ט זיך אים אז ער איז אין דער אלטער היים איצט און ער איז אויף די נאסן מיט אלעמען באגלייך. אט יאגט מען אים נאך און ער לויפט און רופט הילף: קומט! קומט אירן מיט שער און אויזנס, קומט שניי־דער, שיסטער, קומט, קומט! און דערביי האט אים זיין אלטיטשקע נעזאנט אז זי האט געהערט ווי ער האט געשריען פון שלאף מיט ווילדע קולות: קומט! קומט אירן מיט ווילדע קולות: קומט יונג ווערן!

עס דארפן ניט זיין קיין מיאוסע פרויען!

עס זיינען דא 2 קלאסן פרויען.

(1) די שיינע, געזונטע און צוציענדע באשעפענישן.

(2) יענע אויף וועמען עס איז א רחמנות וועלכע ווייסן ניט ווי אזוי צו מאכן זיך שיין — ניכער די יעניקע וועלכע ווייסן ניט די לעבנס־וויכטיקייט פון קרושען זאלצן צו פיזישער פולקאמענהייט און צר־ציענדיקייט.

קרושען זאלצן זיינען א פערפעקטער צוזאמענשטעל פון די זעקס וויכטיקע מי־נעראלן וואס די נאטור האט באשטימט. אז גלעגנדס, בלוט, נערוון און קערפער אר־גאנען זאלן טעגלאך באקומען פון שפייז, אויב זיי זאלן פונקטלאך פונקציאנירן — און וואס זיינען אומגעגלאך צו באקומען אין דעם דור פון מאדערנעם קאכן.

קויפט א פלעשל קרושען — אין אידער דאס פלעשל איז האלב לייטריק דארף אייער געוויכט אויסזעען גלאררייך גלאט און ריין. קרושען רייניקט אפ דאס בלוט פון שער־לאכע זוירקיזען און פארגיפטעטן אפפאל וואס פארארזאכט פרישטשעס און פימ־פעלס. אייער וואונדערבארע נייע עגערגיע וועט אייך איבערראשן — דער געזאנקט פילט אזוי צארט און פריינק — איר פילט ניט מער שלעכט ווען איר שטייט אויף אין די פרימארנעס.

WALKER
CANADA'S FINEST THEATRE
טעלעפאן 683 28
היינט און א גאנצע וואך
"זי האט ניט געקאנט זאגן ניין"
אוונטן, $1, 75c., 50c., 25c. | פלוס
מאטינעס — — 50c., 25c. | טעקס
ארקעסטער פון 9 מוזיקער

קויפט אייער
חנוכה
סטאק פון

ספעשל
חנוכה
ברויעריי

Pelissier's
LIMITED
BREWERS
PHONE 42 304-5-6

בלויז 3 טעג פארבליבן!

פאר אונזער ספעשל וואס מיר האבן ארווערטייזט לעצטן פרייטאג אין "דאס אידישע וואָרט".

נוצט אויס די געלעגנהייט איצט, איידער עס איז צו שפעט.

טעלעפאן 54 063

Fort Garry
DYERS AND CLEANERS LIMITED
B. W. SILVER, General Manager
פלעגט און הויפט אפיס:
324 YOUNG ST., AT PORTAGE AVE. — PHONES: 37 061-2-3-4
NORTH END BRANCH — FORT ROUGE BRANCH
1028 Main St., Phone 54 063 — 800 Corydon Ave., Phone 48 697

פרייטאג, דעצ. 5

וועט זיך אנפאנגען דרוקן א נייער ראמאן

זינדיק בלוט

דער דאזיקער ראמאן וועט זיין פון העכסטן אינטערעס און וועט אפשפיג־לען אין א שפאנענדער פארמע דעם קאכיקן געראנגל פונם אידישן לעבן אין אמעריקע

אינטערעסאנט — אמוזירנד

פארפעלט ניט צו לייענען די

ערשטע פארטזעצונג

קומענדן

פרייטאג, דעצ. 5

סייל פאסטערס

געמאכט

אין 24 שעה

שיין און צוציענד

ביי

"דאס אידישע וואָרט"

מיר האבן אן אויסוואל פון הונדערטער קאסטן פון די לעצטע צייכענונגען צו באצירן די פאסטערס

מיר טוען די גאנצע ארבעט

שיקט אונז בלויז אריין די פרייזן פון די ארטיקלען וועלכע איר ווילט ארויס־שטעלן אויפן סייל — און מיר טוען שוין פאר אייך דאס איבעריקע

שרייבט אין וועלכער שפראך איר ווילט צו

THE ISRAELITE PRESS LIMITED
165 Selkirk Ave. Phones: 52 213 - 55 409

Classified Section — קלאסיפייד סעקשען

סעציעלע פרייזן פאר אדווערטייזינג אין דער קלאסיפיצירטער אפטיילונג

איין מאל, 5 ס. פאר "אניים לייט"		פאר 3 מאנאטן,	$2.15 "
פאר א וואך, 20 ס.	"	פאר 6 מאנאטן,	$4.00 "
פאר א מאנאטן, 75 ס.	"	פאר 1 יאר,	$7.50 "

:: צו פארקויפן :: FOR SALE

7 רום הויז, אוק פיניש, אוק פלארס, פייער פלייס, אויסגעדעקארירט אויף שענ־סטען אופן. א גאראדזש פאר צוויי קארס. אין אבערדין עווענין, ניט ווייט פון מיין סטריט. פריין $4.000. א גרויסע מציאה.

סוויטס, הייזער און באנגאלאוס צו פארקויפן אין פארשיידענע געגענטן אין שטאט. זייער מעסיקער רענט.

אינשורענס פאר אלערליי צוועקן.

"האלד אפ" אינשורענס $10 א פאליסי.

געלט צו לייען אויף 6½ פראצענט.

Sheps Agencies Ltd.
804 מיין סטריט
טעלעפאנס 761 55 און 807 53

אין פעלעם טעאטער

היינט ווערט געוויזן דאס וואונדערבאר־שיינע און אמוזירנדיקע בילד "די דעווילס האלידעי", מיט נענסי קאראל אין דער הויפט ראל, צוזאמען מיט אן ערשט קלאס־סיקן קעסט.

איר וועט זיך זייער אמוזירן ביי דער דאזיקער בילד. עס ווערט אויך געוויזן א דוראנאיס־ריידיקע אמוזירנדיקע קאר־טערע, פיטשוועטעס און אויסגעקליבענע שיינע, קורצע בילדער. זעט און הערט עס אין פעלעם טעאטער.

—(::)—

אין וואקער טעאטער

היינטיקע וואך ווערט געשפילט שאר־לאט גרינוואודס גרעסטער דערפאלג, "זי האט ניט געקאנט זאגן ניין", א פארס אין דריי אקטן.

די קריטיק אין טעאטער מאגאזין האט זיך אויסגעדריקט וועגן דער דאזיקער פאר־שטעלונג, אז "דאס איז די סאמע אמוזי־רעדנריקסטע פארשטעלונג אויף בראדוועי

— א שטורמיקע פארווייולונג".

די וואקער טעאטער רעפערטואר קאמ־פאני האט אין דעם דאזיקן פיינעם, אמור־זירנדיקן פארס, ווידער די געלעגנהייט ארויסצווייזן אירע טאלאנטן. זעט די דא־זיקע פארשטעלונג, איר וועט זיך זייער אמוזירן. הערט די שיינע מוזיק פון דעם וואקער קאנצערט ארקעסטער.

NEW PALACE THEATRE
היינט
"די דעווילס האלידעי"
אויך אמעדיע, נייעס, "סעלעקטער שארטס"

:: פערזענלאכעס :: PERSONAL

PROF. SCOTT 88 106
290 פארטערעדש עוו. איבער לייסקאוס טעאטער נייסטע בעסטע פאקס טראט און וואלץ סטעפס לאזאן און סטריקטלי פריוואטע לעסאנס. פולער קורס פון לעסאנס $5.00.

ראבערט גרעי סקול פון פיזישער קולטור
83 באלמאראל פלייס, טעלעפאן 409 39.

R.B. ORMISTON
פלאריסט
גוטע סטארס צו אייער באדינונג
96 Osborne St., Phone 42 386
340 Portage Ave., Phone 24 791
בקומען טעלעגראפירט איבעראל

לייף אינשורענס
בעכער צו האבן א פאליסי און ניט דארפן עס, איידער דארפן דאס און ניט האבן.
P. A. TEMPLETON
807 Electric Railway Chambers
Phone 89 688

וויקער פייריניטשער און בייבי קערייערזשעס פארקויפן. ספרייז געפיינטעט און אפהאלטערך.
WILLOW ART FURNITURE COMPANY
288 GRAHAM AVE. PH. 24 677

אאקטיוו מעסענדזשער
טעלעפאן 062 26
באס, מאטארסייקלס, טראקס, דעליווערי אין אלע אירע בראנשעס.
AACTIVE MESSENGER SERVICE
119 Albert Street

טייפרייטערס
באנקראט סייל, רעמינגטאן, אנדערוואוד, וואודסטאק און א. וו.
T. A. WEIR LTD.
Ph 28 800 247 Notre Dame Ph. 24 783

A. MUIR
אוטאריזירטער
רוקא פיניש־נג סטיישאן
שענערס אין באדי ריפעירס
376 FURBY ST.
PH. 33 255

אינשורענס
די עלטסטע און ראיעלסטע לעבנס, פייער און אוטאמאביל קאמפאניס.
ריל עסטייט
שנעלע, ארנטלאכע באהאנדלונג פאר קויפער און פארקויפער. מארטגעדזשעס און לאאנס אונטער ספעציאליטעט.
שיפס קארטן און געלט שיקונג
דורך "באלטיק אמעריקא ליין".
געשעפט געלעגנהייטן
דער גרעסטער אויסוואל פון גוטע גע־שעפטן אין שטאט און אין קאנטרי.
עס וועט זיך אייך באצאלן זעען
ה. פערלמאן און נ. זעלטשען
MUTUAL AGENCIES
874 Main St. Phone 51 000

געשעפט געלעגנהייטן Business Opportunities

אפארטמענט בלאק, 5 סוויטס, יערלא־כער רענט $2.730. פריין $16.000. וועט פארבייטן פאר א הויז.

פיקטשור שאו, שטעטל פון 500, מיט 240 פלעצער. גרויסע טעריטאריע. פריין $4.200.

SCOTT REALTY CO. Ltd.
11 C.P.R. Office Bldg. Phone 89 644

:: צו פארענטן :: FOR RENT

באלטיק אפארטמענטס
מאניטאבא עווע.
צו פארענטן 3 און 4 רום סוויטס, ניי דעקאריט. סענטראל האיטינג.
מעסיקע רענט
זיך ווענדן צום קערטייקער
סוויט "די." טעלעפאן 668 56

צו פארענטן א הויז. זיך ווענדן אין 354 סטעלא עווענוי.

א שיינע, ליכטיקע און גרויסע רום צו פארענטן. זיך ווענדן 505 באראוס עווע.

צו פארענטן 1 אדער 2 רומס, געפויר־נישט אדער ניט. זיך ווענדן אין 511 מעגנום עווענוי.

צו פארענטן א גרויסע סטאר און 5 רומס אין 589 טאלבאט עווענוי, עלמוואוד. מע־סיקע רענט. ווענדן אין 278 באראוס עוו.

צו פארענטן א 5 רום קאטעדזש מיט א פויערנעס. אוק פלארס. מען קאן אריינמופן דעם ערשטן יאנואר. זיך ווענדן אין 270 פרינטשארד עווענוי, טעלעפאן 885 53.

* לייענט "דאס אידישע וואָרט", אייער *
* איינענע צייטונג, נעדרוקט אין אונ־ *
* זער איינענער שפראך, פאר אונזערע *
* איינענע אינטערעסן פארשפרייט אין *
* אלע אידישע היימען פון ווינניפעג און *
* מערב קאנאדע. *